

Thematisch ambtsbericht positie van Ahmadi's
en Christenen in Pakistan

Datum november 2014

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door Redacteur	Regiopool CAT

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
1	Inleiding	5
2	Algemeen.....	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Politieke ontwikkelingen	6
2.3	Veiligheidssituatie	7
2.4	Sektarisch geweld	8
2.5	Terroristische groeperingen.....	9
2.6	Onderwijs en werkgelegenheid	13
2.7	Mensenrechten	13
2.8	Niet-gouvernementele organisaties	17
2.9	Vrijheid van godsdienst.....	18
2.10	Terugkeer	24
3	Ahmadi's.....	26
3.1	Inleiding	26
3.2	Veiligheidssituatie	27
3.3	Onderwijs en werkgelegenheid	27
3.4	Mensenrechten	28
3.5	Vrijheid van godsdienst.....	29
3.6	Geweld tegen Ahmadi's.....	29
3.7	Terugkeer	31
4	Christenen	32
4.1	Inleiding	32
4.2	Veiligheidssituatie	32
4.3	Onderwijs en werkgelegenheid	33
4.4	Mensenrechten	33
4.5	Vrijheid van godsdienst.....	34
4.6	Geweld tegen Christenen.....	35
4.7	Terugkeer	36
5	Wetgeving, controlerende instanties en documenten.....	37
5.1	Juridische context	37
5.2	Parlementaire vertegenwoordiging van religieuze minderheden	38
5.3	Grondwet.....	39
5.4	Artikelen uit de Pakistan Penal Code	39
5.5	Blasfemiebepalingen in het Wetboek van Strafrecht	41
5.6	Wetgeving gericht tegen Ahmadi's	42
5.7	Hudood-wetgeving	43
5.8	Hisba-wetgeving	44
5.9	Regelgeving ten aanzien van het huwelijk	44
5.10	Toezicht van overheidswege.....	45
5.11	Aanvraag van documenten	45
6	Bijlagen	47

6.1	Literatuur	47
6.2	Kaart van Pakistan	51

1 Inleiding

In dit thematisch ambtsbericht wordt de situatie in Pakistan beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van Ahmadi's¹ en Christenen die afkomstig zijn uit Pakistan en voor de besluitvorming over de terugkeer van Pakistaanse Ahmadi's en Christenen. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere berichten over de positie van Ahmadi's en Christenen in Pakistan, laatstelijk in december 2012. Het thematisch ambtsbericht beslaat de periode van december 2012 tot en met begin november 2014.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging in Pakistan aan dit thematisch ambtsbericht ten grondslag.

In het thematisch ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de situatie van de Ahmadi's in Pakistan.

In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de situatie van de Christenen in Pakistan.

In beide hoofdstukken komen daarbij recente ontwikkelingen aan de orde op het gebied van onder andere politiek, veiligheidssituatie, onderwijs, mensenrechten en terugkeer.

In hoofdstuk vier wordt een overzicht gegeven van voor Ahmadi's en Christenen relevante wetgeving, zoals de blasfemiewetgeving, en documenten.

Voor de namen die in dit ambtsbericht voorkomen, geldt dat het mogelijk is dat in verschillende bronnen andere schrijfwijzen worden gehanteerd.

¹ Ahmadi's zijn personen die behoren tot de Ahmadiyya-beweging. Dit is een religieuze beweging waarvan de leden zichzelf beschouwen als moslim, maar die door de Pakistaanse wetgeving niet als zodanig worden beschouwd. Zie hoofdstuk 3.

2 Algemeen

2.1 Inleiding

De schattingen over de totale bevolking van Pakistan variëren van ongeveer 190² tot 196³ miljoen inwoners. De hoofdstad van het land is Islamabad. Andere grote steden zijn Faisalabad, Karachi, Lahore, Peshawar, Quetta en Rawalpindi.

Naar schatting is 95% van de bevolking moslim. De meeste moslims (75%) behoren tot het soennisme (waaronder barelvi, soefi, deobandi en salafi). Een minderheid (25%) van de moslims behoort tot het sjiïsme (waaronder ismaili). De grootste religieuze minderheden zijn hindoes, Christenen en Ahmadi's. Daarnaast zijn er kleine groepen parsi's, sikhs, boeddhisten en bahais. Sommige stammen in Baluchistan en Khyber-Pakhtunkhwa kennen animistische gebruiken.⁴

Volgens de laatste volkstelling in 1998 was 1,85% van de bevolking hindoe, 1,59% Christen, 0,22 % Ahmadi en behoorde 0,7% van de bevolking tot een andere religieuze minderheid.

2.2 Politieke ontwikkelingen

De politieke situatie in Pakistan was de afgelopen jaren weinig stabiel en werd mede gekenmerkt door voortdurend terroristisch en sektarisch geweld. Er waren politieke spanningen tussen de regering aan de ene kant en leger en rechterlijke macht aan de andere kant.

In 2013 hebben het parlement en de regering voor het eerst in de Pakistaanse geschiedenis hun 5-jarig mandaat uitgediend. Na de verkiezingen van mei 2013 begon premier Nawaz Sharif (PML-N) zijn regeringstermijn met een sterke focus op economisch herstel. Met zijn budgetkeuzes, een nieuw energiebeleid en een principeakkoord voor een nieuwe IMF-lening koos Sharif een nieuwe richting.

Het politieke toneel van Pakistan wordt nog steeds gekenmerkt door instabiliteit. Van augustus tot november 2014 waren er in Islamabad protesten en 'sit-ins' georganiseerd door twee oppositiepartijen, Tehreek-e-Insaf (PTI) onder leiding van Imran Khan en Pakistan Awami Tehreek (PAT) geleid door Tahir ul-Qadri. De belangrijkste eis was het aftreden van premier Sharif. Onder andere verkiezingsfraude, noodzakelijke electorale hervormingen en corruptie vormden de aanleiding voor dit protest. Hoewel de oppositiepartijen in het parlement hun steun hebben uitgesproken voor Sharif en het vallen van de regering hierdoor mede is afgewend, hebben de demonstraties de regering wel degelijk verzwakt.

Wat religieuze vrijheden en tolerantie betreft zijn er weliswaar aar een aantal positieve stappen gezet, maar kwam de overheid tegelijkertijd onder druk van radicale moslimgroeperingen terug op haar voornemen om de blasfemiewetgeving aan te passen. Ook was er vaak veel ruimte voor groeperingen met nauwe banden met terroristische organisaties en groeperingen die opriepen tot religieuze intolerantie en geweld.

² United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

³ CIA, *World Fact Book Pakistan* (geraadpleegd op 22 april 2014).

⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

Zo wordt ook premier Sharif door vertegenwoordigers van minderheden bekritiseerd omdat tijdens zijn vorige regering de blasfemiewetgeving werd uitgebreid. Volgens een bron is er vooralsnog geen sprake van een beleidswijziging t.a.v. religieuze minderheden.⁵ Ook de toelating van Pakistan tot het Europese handelspreferentieverdrag GSP+ per 1 januari 2014 heeft daarin geen verandering gebracht. Omdat invoering van mensenrechten- en arbeidsrechtenverdragen een voorwaarde is voor GSP+, heeft de EU met toelating van Pakistan tot GSP+ wel een kanaal om Pakistan te blijven aanspreken op de mensenrechtensituatie.⁶

Vooralsnog zijn mensenrechten geen prioritair onderwerp voor de Pakistaanse regering. Dat zijn de economie en de veiligheidssituatie.⁷

Ontwikkelingen ten aanzien van religieuze minderheden in de afgelopen jaren
Sinds 2008 heeft de regering, vooral dankzij de inspanningen van de in 2011 vermoorde Christelijke minister voor Minderheden, Shahbaz Bhatti, een aantal positieve stappen gezet met betrekking tot religieuze vrijheid en tolerantie. Zo kondigde in mei 2009 de regering een 5% quatum af voor religieuze minderheden in federale dienst, dat naar verluidt echter niet wordt gehaald.⁸ Ook werd in 2010 een jaarlijkse minderhedendag ingesteld. Minister Bhatti stelde verder in 2010 een *National Interfaith Council* in om het begrip en tolerantie tussen de verschillende religies te bevorderen. Daarnaast werden op districtsniveau *Interfaith Harmony Committees* ingesteld.⁹

Door middel van het *18th Amendment* werden in 2010 in de verschillende parlementen zetels gereserveerd voor religieuze minderheden (zie paragraaf 5.2). Ook nam de regering in 2010 initiatieven om de blasfemiewetgeving te hervormen. Na gewelddadige protesten door radicale groeperingen en de moord op de gouverneur van Punjab en de minister voor Minderheden begin 2011 verklaarde de regering echter geen plannen meer te hebben voor een wetwijziging.

Het Pakistaanse kabinet beschikte tot 2010 over zowel een minister voor Mensenrechten als een minister voor Minderheden.¹⁰ Als gevolg van een grondwetwijziging (*18th Amendment*) werd het ministerie voor Minderheden ondanks protesten in april 2010 opgeheven en werden de taken grotendeels overgeheveld naar provinciaal niveau. Inmiddels heeft elke provincie een eigen ministerie voor Minderheden.

2.3 Veiligheidssituatie

Pakistan heeft te maken met islamitisch fundamentalisme en terrorisme. In de afgelopen jaren is de invloed van extremistische religieuze groeperingen toegenomen. Hierdoor is ook de omvang van het sektarisch geweld verder toegenomen. Ook het aantal terroristische (zelfmoord) aanslagen is sterk gestegen. Het terroristisch geweld lijkt in toenemende mate sektarisch geïnspireerd te zijn.

De *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) in Noordwest-Pakistan zijn traditioneel grotendeels in handen van lokale clans. Sommige werken samen met

⁵ Vertrouwelijke bron.

⁶ Vertrouwelijke bron

⁷ Vertrouwelijke bron

⁸ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁰ In Pakistan worden met de term 'minderheden' uitsluitend religieuze minderheden bedoeld.

(lokale) radicale islamitische groeperingen, terwijl andere juist samenwerken met het Pakistaanse leger in operaties tegen de Taliban en Al Qaida. In de afgelopen jaren probeerde de Pakistaanse regering te onderhandelen met stammen die onderdak boden aan terroristische organisaties. Ook sloot de Pakistaanse regering in de periode 2006–2008 akkoorden met belangrijke lokale leiders in de grensgebieden met Afghanistan. Deze akkoorden werkten echter averechts uit. De regering verloor steeds meer controle in de FATA, terwijl sommige stammen hun steun aan radicale islamitische groeperingen onverminderd voortzetten.

Ook delen van Khyber-Pakhtunkhwa (voorheen NWFP) kwamen in handen van radicale islamitische groeperingen. In 2009 sloot de provinciale regering van Khyber-Pakhtunkhwa met de radicale organisatie *Tehrik-e-Nifaz-e-Shariat-e-Mohammadi* (TNSM) een vredesakkoord. In ruil voor toepassing van de Sharia in de Swatvallei en omliggende gebieden zouden de lokale militante strijders zich ontwapenen. Na een militaire 'schoonveegoperatie' in de Swatvallei van 2009 is, naar aanleiding van terroristische aanslagen van 9 en 10 juni 2014 op de luchthaven van Karachi, op 16 juni 2014 opnieuw een grootscheepse militaire anti-terrorisme operatie in Noord-Waziristan van start gegaan. Deze operatie heeft reeds gezorgd voor verplaatsingen van ruim 450.000 IDP's - waarvan 70% vrouwen en kinderen - naar aangrenzende districten (met name Bannu)¹¹.

2.4 Sektarisch geweld

Vooraf sjiieten (bijvoorbeeld *hazara's*) maar ook gematigde soennieten (waaronder *barelvi's* en *soefi's*), Ahmadi's, Christenen, hindoes en sikhs werden in de verslagperiode het slachtoffer van religieus gemotiveerd geweld, voornamelijk uitgevoerd door radicale soennitische bewegingen. In veel gevallen ging het om gerichte aanvallen of (bom)aanslagen op religieuze leiders en religieuze plaatsen, processies of bijeenkomsten. De meeste slachtoffers van het sektarisch geweld vielen onder sjiitische moslimgroepen.¹² Veel aanslagen op sjiieten werden opgeëist door de radicale soennitische beweging *Lashkar-e-Jhanghi*. Volgens bronnen is het sektarisch geweld tegen vooral sjiieten in de verslagperiode dramatisch gestegen.¹³ Het is goed denkbaar dat veel slachtoffers van sektarisch geweld niet geregistreerd worden.

Over de rol dan wel (vermeende) betrokkenheid van (onderdelen van) leger, politie en justitie bij het (bestrijden van) sektarisch geweld lopen de meningen uiteen. Volgens sommige bronnen zouden (onderdelen van) leger, politie en justitie zijn geaffilieerd met (verboden) militante groepen. Ook zouden verschillende politieke partijen, zoals de *Jamaat-e-Islami* (JI) openlijk flirtten met militante sektarische groepen en sommige militante sektarische groepen zouden invloed hebben in sommige politieke partijen.¹⁴

Volgens een Ahmadi-bron zijn ook een groot aantal politieke partijen betrokken bij de anti-Ahmadi campagne, waaronder *Jamaat-e-Islami*, *Jamiat Ulema-e-Pakistan*, *Jamiat Ulema-e-Islam* en *Sunni Tehreek*.^{15 16} De groeperingen: *Sipah-e-Sahaba*

¹¹ Vertrouwelijke bron en <http://www.wfp.org/stories/pakistan-food-distributions-scale-displaced-families-north-waziristan> van 1 juli 2014.

¹² Marno de Boer, *Door Karachi loopt een macabere scheidslijn*, Trouw, 15 mei 2014.

¹³ U.S. Commission on International Religious Freedom en een vertrouwelijke bron (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁵ *Sunni Tehreek* is een militante *barelvi*-organisatie onder leiding van Ejaz Sarwar Qadri. De organisatie is fel gekant tegen aanpassing van de blasfemiewetgeving.

¹⁶ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 21 mei 2014).

Pakistan (SSP), de Lashkar-e Jhangvi (LeJ), de Lashkar-e-Taiba (LeT) / Jamaat-ud-Dawa (JD), de Jaish-e-Mohammed (JeM) en de Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP) worden ook in verband gebracht met intimidaties, bedreigingen en geweld tegen Christenen.

Volgens een bron worden de spanningen tussen religieuze groepen aangewakkerd door elementen die gesteund worden door Saoedi-Arabië en Iran.

Een uitgebreid overzicht van de belangrijkste geweldsincidenten tegen Christenen en Ahmadi's in 2013 wordt gegeven in het jaarrapport van de *Human Rights Commission of Pakistan (HRCP): State of Human Rights in 2013*.¹⁷

2.5 Terroristische groeperingen

In Pakistan zijn verschillende radicale religieuze groeperingen actief die door middel van het plegen van terroristische aanslagen proberen hun doelen te bereiken. Sommige van deze groeperingen zijn ook betrokken bij het hierboven beschreven sektarische geweld. Andere groeperingen richten zich hoofdzakelijk op het plegen van aanslagen op burgers en vertegenwoordigers en symbolen van de Pakistaanse staat en van westerse landen. Een duidelijk onderscheid tussen sektarisch geweld enerzijds en terrorisme anderzijds is niet te maken.

Radicale groepen die in verband worden gebracht met intimidaties, bedreigingen en geweld tegen Ahmadi's zijn onder meer *Khatme Nabuwwat*¹⁸, *Tehrek-e-Tahafaz-e-Naomoos-e-Risalat, Difa-e-Pakistan Council (DPC)*¹⁹, *Sipah-e-Sahaba Pakistan (SSP)*, *Lashkar-e-Jhangvi (LeJ)*,²⁰ *Lahkar-e-Tayyaba (LeT)/Jamaat-ud-Dawa (JD)* en *Jaish-e-Mohammed (JeM)*. De SSP, LeJ, LeT/JD en JeM opereren volgens bronnen onder de paraplu van de *Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP)*.²¹

De afgelopen jaren verslechterde de situatie in Baluchistan. Bijna dagelijks vonden terroristische aanslagen en moordaanslagen plaats. Het *Frontier Corps* (paramilitairen), veiligheidsdiensten, nationalisten en militanten worden verantwoordelijk gehouden voor vele vermissingen en moorden. In Baluchistan is onder meer het *Baluchistan Liberation Army (BLA)* actief, een rebellenbeweging die streeft naar onafhankelijkheid voor deze westelijke provincie en controle over de natuurlijke rijkdommen. Sinds april 2006 wordt het BLA door de Pakistaanse autoriteiten beschouwd als een terroristische organisatie.²² Ook is er sprake van een

¹⁷ <http://hrcp-web.org/hrcpweb/> (geraadpleegd op 20 mei 2014).

¹⁸ *Khatme Nabuwwat* is een extremistisch-religieuze organisatie die naar eigen zeggen begrip probeert te kweken voor de 'finaliteit' van Mohammed. Daarmee wordt bedoeld dat Mohammed de laatste profeet was en dat er nooit meer een andere profeet na hem kan komen. Iedereen die iets anders beweert, is in de ogen van *Khatme Nabuwwat*

een ketter. De meeste sektarische partijen hebben hun eigen *Khatme Nabuwwat*-vleugel, waaronder *Aalami Majlis Tahaffuz Khatme Nabuwwat*, *International Khatme Nabuwwat Movement*, *World Tahaffuz Khatme Nabuwwat Council*, *Majlis Ahrar Islam*, *Shubbane Khatme Nabuwwat*, *All Pakistan Students Khatme Nabuwwat Federation*, *Tajdar-e-Khatme Nabuwwat*, *Mutahiddah Khatme Nabuwwat Rabita Committee*, *Tehrik Tahaffuz Khatme Nabuwwat*, *Pasban Khatme Nabuwwat*. Zie ook de website <https://www.persecutionofAhmadis.org/>

¹⁹ *Difa-e-Pakistan Council (DPC)* is een conservatief-islamitisch samenwerkingsverband van ongeveer veertig groeperingen, voornamelijk sektarische organisaties met een anti-Indiase en anti-Amerikaanse agenda.

²⁰ Marno de Boer, *Door Karachi loopt een macabere scheidslijn*, Trouw, 15 mei 2014.

²¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

²² United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

toename van sektarisch geweld met name in Baluchistan, tegen vooral sjiitische hazara's, van extremistische soennitische groeperingen.²³

In de verslagperiode was er ook veel geweld in Karachi in Sindh. Dit geweld is een combinatie van politiek, sektarisch en etnisch geweld.²⁴

Het merendeel van het terroristische geweld vond plaats in FATA, Baluchistan en Khyber-Pakhtunkhwa.²⁵ Volgens Pakistaanse media bevestigt een rapport van de lokale overheid van Baluchistan (gedateerd op 31 oktober 2014) dat is ongeveer 10.000 tot 12.000 aanhangers zou hebben geronseld in het Hangu district van Khyber Pakhtunkhwa and in het Kurram tribal district. De Pakistaanse autoriteiten ontkennen overigens de aanwezigheid van IS-aanhangers.

Op 16 juni 2014 gingen anti-terrorisme operaties van start in Noord-Waziristan, die volgens het Pakistaanse leger gericht zijn op het aanpakken van de Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP) en van overige Afghanistan-georiënteerde groeperingen. Zie paragraaf 2.3.

Ondanks pogingen van de Pakistaanse overheid om meer greep te krijgen op het onderwijsprogramma van de islamitische scholen (*madrassas*), bleef een aantal invloedrijke *madrassas* religieus extremisme en geweld onderwijzen. Studenten van deze *madrassas* worden gerekruteerd door radicale organisaties.²⁶

In Pakistan bevinden zich zowel leiders van het uit Afghanistan verdreven Taliban-regime, als Pakistaanse fundamentalistische moslimorganisaties die met de Taliban sympathiseren. Deze laatste categorie is tamelijk pluriform en wordt wel aangeduid als 'Pakistaanse Taliban'.²⁷ Enkele oostelijke provincies in Afghanistan (Paktia, Paktika en Konarha) vormen regelmatig ook de uitvalsbasis voor aanvallen van deze groeperingen op Pakistaans grondgebied. Radicale islamitische organisaties vormen wisselende coalities, waarin zij soms samenwerken, maar soms ook tegenover elkaar komen te staan, waarna coalities weer uit elkaar vallen. In de verslagperiode lijkt de samenwerking en verwevenheid van de verschillende radicale islamitische groeperingen te zijn toegenomen. Het is echter bijzonder lastig om een accuraat beeld te schetsen van alle radicale islamitische groeperingen en hoe zij zich tot elkaar verhouden.

.

Hoewel het niet mogelijk is een uitputtende beschrijving te geven van alle radicale islamitische groeperingen die in Pakistan actief zijn, worden enkele belangrijke groeperingen hieronder beschreven.

Afghanistan-georiënteerde groeperingen

Taliban

²³ Rapport Human Rights Watch: 'We are the Walking Dead': Killings of Shia Hazaras in Balochistan, Pakistan van 30 juni 2014. Zie: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/pakistan0614_ForUplod.pdf

²⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

²⁵ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

²⁶ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

²⁷ In dit geval is '(Pakistaanse) Taliban' echt een verzamelnaam. In sommige gevallen wordt met de term '(Pakistaanse) Taliban' ook de specifieke organisatie *Tehrik-i-Taliban* Pakistan (TTP) bedoeld (zie hieronder).

Enkele belangrijke leiders van het voormalige Taliban-regime in Afghanistan, onder wie Moallah Mohammad Omar, bevinden zich mogelijk in de provinciehoofdstad Quetta (Baluchistan) of omgeving.²⁸ Deze groepering wordt vaak aangeduid met de benaming *Qandahari Clique* of *Quetta Shura* en wordt nog steeds beschouwd als de overkoepelende aansturing van de Afghaanse Taliban.

Hizb-e-Islami

Hizb-e-Islami is een fundamentalistische soennitische militie die werd opgericht door Gulbuddin Hikmatyar. De partij is sinds 1979 gesplitst in twee facties. De grootste factie staat nog steeds onder bevel van Gulbuddin Hikmatyar en staat bekend als *Hizb-e-Islami Gulbuddin* (HIG). De andere factie staat onder leiding van Mulavi Younas Khalis en wordt meestal aangeduid als *Hizb-e-Islami Khalis*. De *Hizb-e-Islami Gulbuddin* opereert vanuit noordwest Pakistan (Dir en Bajaur) en is actief in Afghanistan.

Haqqani-netwerk

Het *Haqqani*-netwerk wordt geleid door Jalaluddin Haqqani en zijn zoon Sirajuddin en voert vanuit noordwest Pakistan (Noord-Waziristan) acties uit in Afghanistan.²⁹

Afghanistan-georiënteerde groepen als *Hizb-e-Islami* en het *Haqqani*-netwerk worden door verschillende bronnen verdacht van banden met de Pakistaanse inlichtingendienst.³⁰

India- en Kashmir-georiënteerde groeperingen

Lashkar-e-Tayyiba (LeT)

Lashkar-e-Tayyiba ('Leger der Zuiveren') is een radicale soennitische organisatie die zich aanvankelijk hoofdzakelijk richtte op de gewapende strijd tegen India in Kashmir. De organisatie was oorspronkelijk niet betrokken bij sektarisch geweld in Pakistan. Sinds 2004 richt de organisatie zich ook op de 'internationale jihad'. Een deel van de leden is in de afgelopen jaren overgegaan tot het plegen van terroristische aanslagen. De organisatie wordt verantwoordelijk gehouden voor de bomaanslagen in Mumbai in november 2008. Sindsdien lijkt *Lashkar-e-Tayyiba* minder actief te zijn. *Lashkar-e-Tayyiba* werd op 12 januari 2002 verboden

Jamaat-ud-Dawa (JD)

Jamaat-ud-Dawa is een radicale soennitische organisatie die in 1985 in Lahore werd opgericht. De leider van de beweging is tegenwoordig Hafiz Muhammad Saeed, één van de oprichters van *Lashkar-e-Tayyiba*. *Jamaat-ud-Dawa* wordt wel genoemd als het politieke en charitatieve front van *Lashkar-e-Tayyiba* en is zodoende in verband gebracht met de bomaanslagen in Mumbai van november 2008. De organisatie verleent diensten aan de Pakistaanse bevolking en richt zich tevens op noodhulp. De organisatie werd in december 2008 door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties formeel tot een terroristische organisatie bestempeld en tegelijkertijd door de Pakistaanse autoriteiten verboden. *Jamaat-ud-Dawa* ontkende zelf betrokken te zijn bij terroristische activiteiten.³¹

Jaish-e-Mohammed (JeM)

De *Jaish-e-Mohammed* ('Leger van de Profeet') is een radicale, soennitische organisatie onder leiding van Masood Azhar. De *Jaish-e-Mohammed* richt zich niet

²⁸ Volgens andere berichten bevindt Moallah Omar zich in Karachi.

²⁹ Congressional Research Service, *Pakistan-U.S. Relations: A Summary*, 21 oktober 2011.

³⁰ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

³¹ IRIN, *Pakistan: A guide to main militant groups*, 13 oktober 2010.

alleen op de gewapende strijd tegen India in Kashmir, maar is ook actief in het grensgebied met Afghanistan en betrokken bij sektarisch geweld in Punjab en Karachi. *Jaish-e-Mohammed* is verboden.³²

Pakistan-georiënteerde groeperingen

Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP)

De *Tehrik-i-Taliban Pakistan* (TTP), soms ook wel aangeduid als de 'Pakistaanse Taliban', is de belangrijkste binnenlandse extremistische organisatie die zich met wapens verzet tegen de Pakistaanse regering. De belangrijkste doelstellingen van de TTP zijn om pro-Talibangroeperingen die actief zijn in de FATA en in Khyber-Pakhtunkhwa te verenigen, de Afghaanse Taliban te ondersteunen bij haar operaties in Afghanistan en een islamitische staat te vestigen in Pakistan, op basis van Taliban-principes. TTP is een radicale soennitische groepering. Onder leiding van Hakimullah Mehsud voert de TTP gewapende acties uit tegen de Pakistaanse staat, voornamelijk in de grensregio met Afghanistan en pleegt (zelfmoord-)aanslagen op leger, politie en burgerdoelen in heel Pakistan. De TTP wordt ook in verband gebracht met sektarisch geweld. In oktober 2014 hebben zes commandanten (inclusief woordvoerder) van de Pakistaanse Tehrik-i-Taliban hun loyaliteit aan de organisatie IS uitgesproken.³³ De organisatie wordt echter al langere tijd getekend door interne rivaliteit. Sinds augustus 2008 is de TTP in Pakistan verboden.³⁴

Punjab-georiënteerde groeperingen

Sipah-i-Sahaba Pakistan (SSP)

De *Sipah-i-Sahaba Pakistan* ('Soldaten van de Metgezellen van de Profeet') is een radicale soennitische organisatie die zich voornamelijk in Punjab bezig houdt met sektarisch geweld. Sinds 2002 is de *Sipah-i-Sahaba Pakistan* in Pakistan verboden.³⁵ De leider van de *Sipah-i-Sahaba Pakistan* is Malik Ishaq.

Lashkar-e-Jhangvi (LeJ)

Lashkar-e-Jhangvi ('Leger van Jhang') is een radicale soennitische beweging die in 1996 werd opgericht. De organisatie is genoemd naar de geestelijke Haq Nawaz Jhangvi, die in 1990 om het leven kwam bij een bomaanslag, gepleegd door extremistische sjiïeten. Leden van *Lashkar-e-Jhangvi* worden in verband gebracht met de moord op presidentskandidaat en oud-premier Benazir Bhutto in december 2007. Malik Ishaq wordt als leider van de *Lashkar-e-Jhangvi* beschouwd. *Lashkar-e-Jhangvi* werd in de verslagperiode onder meer in verband gebracht met sektarisch geweld, in het bijzonder tegen hazara-sjiïeten. *Lashkar-e-Jhangvi* is in Pakistan verboden.

Ahle-e-Sunnat Wal Jamaat (ASWJ)

Ahle-e-Sunnat Wal Jamaat is een radicale soennitische beweging die betrokken is bij sektarisch geweld. De leider van de *Ahle-e-Sunnat Wal Jamaat* is Maulana Mohammed Ahmed Ludhianvi. De *Ahle-e-Sunnat Wal Jamaat* is verboden.³⁶

De Punjab-georiënteerde groeperingen werken naar verluidt nauw samen.

³² IRIN, *Pakistan: A guide to main militant groups*, 13 oktober 2010.

³³ Vertrouwelijke bron

³⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

³⁵ IRIN, *Pakistan: A guide to main militant groups*, 13 oktober 2010.

³⁶ IRIN, *Pakistan: A guide to main militant groups*, 13 oktober 2010.

2.6 Onderwijs en werkgelegenheid

Openbare scholen in Pakistan gebruiken nog steeds schoolboeken waarin in negatieve zin over religieuze minderheden, in het bijzonder over Ahmadi's, wordt geschreven. Ook is het onderwijzen van religieuze intolerantie nog steeds wijdverbreid. In schoolboeken is het aantal haatzaaiende teksten tegen religieuze minderheden de afgelopen jaren sterk toegenomen. Verschillende bronnen spreken van toenemende islamisering van het Pakistaanse onderwijs. Zo zouden veel studenten feitelijk gedwongen worden om tijdens hun studie voor het vak islam te kiezen omdat er geen alternatieve vakken zouden worden aangeboden. Ook zou het volgen van islamitisch religieus onderwijs (extra) beloond worden in het Pakistaans onderwijssysteem.³⁷

Werkgelegenheid

Naar verluidt hebben vooral Ahmadi's, maar ook Christenen, in overheidsdienst te maken met achterstelling. Beide groepen zouden slechts beperkte promotiemogelijkheden hebben. Ook zouden sommige overheidsdiensten weigeren Ahmadi's in dienst te nemen. Het wettelijke quotum van 5% van religieuze minderheden in federale overheidsdienst wordt volgens bronnen dan ook niet gehaald.³⁸

2.7 Mensenrechten

Naleving en schending mensenrechten

Gedurende de verslagperiode hadden alle religieuze minderheden te maken met discriminatie, bedreigingen en geweld. Doordat extremistische moslimorganisaties in Pakistan gedurende de verslagperiode aan invloed hebben gewonnen, is het aantal mensenrechtenschendingen waar religieuze minderheden het slachtoffer van werden toegenomen. De Pakistaanse autoriteiten waren over het algemeen niet in staat hiertegen bescherming te bieden. De meeste slachtoffers van sektarisch geweld vielen overigens onder sjiitische moslimgroepen (zie paragraaf 2.4).

Ook was er in de verslagperiode een toename van maatschappelijke intolerantie tegen religieuze minderheden. De blasfemie artikelen moedigen volgens mensenrechtenorganisaties intolerantie, intimidatie en geweld tegen religieuze minderheden aan. Vooral Ahmadi's waren het doelwit van een doelgerichte haatcampagne door radicale moslimorganisaties. De Pakistaanse autoriteiten boden hiertegen geen voldoende bescherming.³⁹

Vrijheid van meningsuiting

De vrijheid van meningsuiting is volgens de Pakistaanse grondwet onderworpen aan 'redelijke wettelijke beperkingen in het belang van de glorie van de Islam'.⁴⁰

³⁷ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*; en een vertrouwelijke bron

³⁸ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

³⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁴⁰ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

Onder de blasfemiewetgeving is het in Pakistan niet toegestaan in negatieve zin te spreken of te schrijven over de islam en zijn profeten. Op het belasteren van de naam van de profeet Mohammed staat de doodstraf, op het ontheiligen van de Koran staat levenslang en voor het beledigen van de islam kan twee jaar cel geëist worden. Vrijwel in alle gevallen zijn de beschuldigingen van blasfemie vals en ontbreekt ieder bewijs. Desondanks worden jaarlijks vele personen, enkel op basis van een beschuldiging, gearresteerd en formeel aangeklaagd op grond van de blasfemiewetgeving. Hoewel alle Pakistanen, dus ook moslims, hier het slachtoffer van kunnen worden, worden vooral religieuze minderheden relatief vaker beschuldigd van en veroordeeld voor blasfemie (zie paragraaf 5.5).⁴¹ Misbruik van de blasfemiewetgeving voor het vereffenen van persoonlijke rekeningen is relatief eenvoudig.⁴²

Het negatief spreken of schrijven over religieuze minderheden blijft vrijwel onbestraft. In de media, in preken van radicaal-islamitische geestelijken, op bijeenkomsten, in pamfletten, folders en muurgraffiti kan intolerantie, discriminatie en geweld tegen religieuze minderheden vrijuit worden gepromoot. In de verslagperiode waren vooral Ahmadi's het doelwit van deze haatcampagne. Ook op het internet neemt de intolerantie jegens religieuze minderheden toe. In het onderzoek 'Hate Speech: A Study of Pakistan's Cyberspace' stelde Bytes For All dat 42% van de respondenten aangaf slachtoffer te zijn geworden van haat zaaien vanwege zijn/haar religie.⁴³

Personen die opkomen voor de rechten van religieuze minderheden ontvangen geregeld doodsbedreigingen en lopen het risico om vermoord te worden. Zo werden in 2011 de gouverneur van Punjab, Salman Taseer, en de minister voor Minderheden, Shahbaz Bhatti, vermoord vanwege hun openlijke kritiek op de blasfemiewetgeving en steun aan de ter dood veroordeelde Asia (Bibi).⁴⁴ Zie paragraaf 4.4 (*doodstraf*) voor een beschrijving van de zaak Asia Bibi.

In januari 2011 werd Salman Taseer door zijn lijfwacht vermoord vanwege zijn kritiek op de blasfemiewetgeving. De dader werd in oktober 2011 tot de doodstraf veroordeeld, maar is in hoger beroep gegaan. De betreffende rechter en zijn familie zijn naar het buitenland gevlucht vanwege doodsbedreigingen door militante moslims. Ook de familie Taseer heeft bedreigingen ontvangen vanuit radicale hoek. In augustus 2011 werd Salman Taseers zoon door de radicale *Lashkar-e-Jhangvi* (LeJ) ontvoerd. Hij wordt nog steeds vermist.⁴⁵

In maart 2011 werd ook de Christelijke minister voor Minderheden, Shahbaz Bhatti, door leden van de radicale *Tehrik-i-Taliban Pakistan* (TTP) vermoord. Daarvoor was hij al herhaaldelijk met de dood bedreigd vanwege zijn kritiek op de blasfemiewetgeving. Het onderzoek naar de moord is stopgezet en er zijn geen arrestaties verricht.⁴⁶

Media

Pakistan kent een pluriform medialandschap. Er zijn naast staatszenders diverse private radio- en televisiestations. Er zijn zowel private kranten en tijdschriften als gedrukte media die in handen zijn van de overheid. Kranten kennen slechts een beperkte oplage. De kwaliteit en onafhankelijkheid van de berichtgeving laat in de

⁴¹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁴² Vertrouwelijke bron.

⁴³ Bytes for All - [http://content.bytesforall.pk/sites/default/files/Pakistan Hate Speech Report 2014.pdf](http://content.bytesforall.pk/sites/default/files/Pakistan%20Hate%20Speech%20Report%202014.pdf)

⁴⁴ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁴⁵ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁴⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

regel te wensen over. Van overheidswege wordt geregeld druk uitgeoefend op de media om kritische berichtgeving te voorkomen. Ook is er veel intimidatie en geweld tegen journalisten door veiligheidsdiensten, inlichtingendiensten, politieke partijen en gewapende groepen.⁴⁷

Vrijheid van vereniging en vergadering

De Pakistaanse grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Volgens de grondwet is elke burger vrij om vreedzaam en zonder wapens bijeen te komen en heeft iedere burger in beginsel het recht om verenigingen en vakbonden op te richten.⁴⁸ Voor zover bekend heeft de Pakistaanse regering de oprichting van politieke partijen, die gebaseerd zijn op een bepaalde geloofsovertuiging of religie, niet beperkt.⁴⁹

Bewegingsvrijheid

In de praktijk wordt de bewegingsvrijheid van Pakistaanse burgers soms beperkt vanwege veiligheidsredenen, vooral in de *Federally Administered Tribal Areas* (FATA), Khyber-Pakhtunkhwa en Baluchistan. De wet verbiedt verder het reizen naar Israël. Een Pakistaans paspoort is in alle landen geldig behalve in Israël.⁵⁰ Ook is het voor Ahmadi's niet mogelijk voor de *Hadj* af te reizen naar Saoedi-Arabië.⁵¹

*Toezicht en rechtsbescherming*⁵²

Pakistaanse burgers kunnen bij de politie aangifte doen van een misdrijf. Van de aangifte wordt een schriftelijk verslag (een First Information Report of FIR) gemaakt. Of de aangifte in behandeling wordt genomen, hangt er in veel gevallen van af hoe invloedrijk/rijk de betreffende persoon is. Ook of dergelijke aangiftes voortvarend ter hand worden genomen, hangt ervan af hoe invloedrijk/rijk de betreffende persoon is.⁵³

Pakistaanse burgers krijgen een schriftelijke bevestiging van hun aangifte. De overheid houdt voornamelijk via politie en justitie toezicht op de naleving van de mensenrechten in Pakistan. Politie en justitie zijn echter zeer ineffectief. Er is ook een *National Commission on the Status of Women*, die door gebrek aan geld en personeel eveneens weinig effectief is. Het parlement heeft een *National Commission on Human Rights* opgericht, maar die is nog steeds niet van start gegaan omdat er geen personeel en budget zijn toegewezen.⁵⁴

Een mensenrechtenorganisatie die zich in Pakistan speciaal inzet voor de rechten van Christenen is de Christelijke NGO CLAAS (*Centre for Legal Aid Assistance & Settlement*).⁵⁵

Rechtsgang

Het justitieel apparaat in Pakistan omvat diverse rechtssystemen met overlappende en soms concurrerende jurisdicties, die zowel civielrechtelijk, strafrechtelijk als *Sharia*-rechtelijk van aard zijn. Zie ook hoofdstuk 4.⁵⁶

⁴⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

⁴⁸ Artikel 16 en 17 van de grondwet.

⁴⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁵⁰ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

⁵¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁵² Zie ook paragraaf 2.7.

⁵³ Vertrouwelijke bron.

⁵⁴ Vertrouwelijke bron.

⁵⁵ Zie: <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 23 mei 2014).

⁵⁶ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

Bij politie en de rechterlijke macht komt op grote schaal corruptie voor. Daarnaast zijn rechtbanken in Pakistan niet onafhankelijk van de uitvoerende macht en beïnvloeden lokale politici, invloedrijke personen en (radicale) geestelijken de rechtsgang. Vooral lagere rechtbanken zijn gevoelig voor deze beïnvloeding. Hogere rechtbanken en het Hooggerechtshof worden in niet-politieke zaken over het algemeen als onafhankelijk beschouwd.⁵⁷

*Aangifte van misdrijven*⁵⁸

Als iemand bij de politie aangifte van een misdrijf wil doen, kan dat mondeling of schriftelijk. De politie stelt vervolgens een *First Information Report (FIR)* op. De persoon die aangifte heeft gedaan heeft recht op een kosteloze kopie van de FIR.⁵⁹ Het *FIR* is de wettelijke basis voor elke arrestatie. De *FIR*'s worden met een uniek nummer geregistreerd in het politiebureau waar de aangifte is gedaan. Het komt voor dat de politie weigert om een aangifte te registreren en/of een nader onderzoek in te stellen. Dit kan te maken hebben met onder meer politieke druk, capaciteitsgebrek en vooral (niet) betaalde steekpenningen. Als de politie weigert om een aangifte te registreren, is het in principe mogelijk dit alsnog via een hogere politieautoriteit of rechtbank af te dwingen. Succes is echter niet verzekerd en de weg via de rechtbank is tijdrovend en kostbaar.⁶⁰

Arrestaties en detenties

Tijdens de verslagperiode kwamen willekeurige arrestaties van Ahmadi's en Christenen geregeld voor. Zo werden bijvoorbeeld Christenen door de politie gearresteerd en vals beschuldigd van het bezit van alcohol met als doel hen geld af te persen. In andere gevallen werden Ahmadi's en Christenen zonder enig bewijs van blasfemie beschuldigd en gearresteerd. Ook werden soms personen die beschuldigd waren van blasfemie vermoord door militante moslims tijdens hun voorlopige hechtenis.⁶¹

De gevangenen in Pakistan zijn overvol en de omstandigheden zijn over het algemeen slecht. Volgens bronnen vinden in Pakistaanse gevangenen mishandelingen, martelingen en buitengerechtelijke executies plaats. De gevangenen in het land zijn ingedeeld in drie verschillende klassen (A, B en C), afhankelijk van de kwaliteit van de voorzieningen, het voedsel en dergelijke. Klasse C is de laagste klasse. Gevangenen die tot een religieuze minderheid behoren, verblijven in de regel in de laagste klasse gevangenen en veelal onder slechtere omstandigheden dan andere gevangenen. Zij worden naar verluidt ook vaker het slachtoffer van geweld door medegevangenen of bewaarders, in het bijzonder als zij verdacht worden van blasfemie. In sommige gevallen worden gevangenen die tot een religieuze minderheid behoren om veiligheidsredenen apart gedetineerd.⁶²

Verdwijningen

Jaarlijks worden volgens bronnen minimaal duizend personen die tot religieuze minderheden behoren, ontvoerd en gedwongen tot de islam bekeerd. Het zou hierbij vooral gaan om minderjarige hindoe meisjes. Ook werden volgens berichten in de

⁵⁷ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

⁵⁸ Zie ook paragraaf 4.6.

⁵⁹ <http://www.cplc.org.pk/content.php?page=40>

⁶⁰ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

⁶¹ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 2 juni 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁶² United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*.

verslagperiode verschillende Ahmadi's en Christenen ontvoerd door criminelen en/of radicale moslimgroepen vanwege losgeld of intimidatie.⁶³

Mishandeling en foltering

In de verslagperiode hebben de Pakistaanse autoriteiten zich schuldig gemaakt aan mishandeling en foltering van personen die in voorlopige bewaring of detentie verbleven. Volgens Ahmadi bronnen lopen Ahmadi's meer kans om slachtoffer te worden van mishandeling en foltering dan andere groepen; Christelijke bronnen stellen evenwel dat Christenen juist meer kans lopen om slachtoffer te worden van mishandeling en foltering.⁶⁴

Doodstraf

Jaarlijks worden honderden personen tot de doodstraf veroordeeld. Volgens de wetgeving (*Penal Code* en *Hudood Ordinances*) kunnen in totaal 27 misdrijven (waaronder blasfemie) worden bestraft met de doodstraf. Volgens Amnesty International wachten op dit moment meer dan 8000 gevangenen op de doodstraf, waarvan de meerderheid niet meer de mogelijkheid heeft om in beroep te gaan.⁶⁵ Met uitzondering van een soldaat zijn er sinds 2008 geen doodstraffen meer uitgevoerd en is er sprake van een *de facto* moratorium.⁶⁶ In 2013 heeft premier Sharif gedreigd de executies uit te gaan voeren bij het verstrijken van het *de facto* moratorium zodat het vooralsnog onduidelijk is of de regering van plan is het *de facto* moratorium voort te zetten.

In de verslagperiode werden verschillende leden van religieuze minderheden op grond van de blasfemiewetgeving ter dood veroordeeld. Vanwege het ontbreken van een centrale strafregistratie kunnen geen specifieke aantallen of uitsplitsing naar minderheid worden gegeven.⁶⁷

In 2014 zouden minstens zeventien personen in de gevangenis verblijven die op basis van de blasfemiewetgeving ter dood zijn veroordeeld. Negentien anderen zijn in de periode 2013-2014 om dezelfde reden tot levenslang veroordeeld. Van een onbekend aantal loopt de zaak nog in hoger beroep.⁶⁸

Hoewel tot nu toe geen enkele doodstraf in blasfemiezaken is uitgevoerd, kunnen beschuldigingen van blasfemie leiden tot jarenlange detentie, mishandeling en moord. In de verslagperiode werden verschillende leden van religieuze minderheden die beschuldigd waren van blasfemie, vermoord. In de periode 1986-2010 zouden in totaal 34 personen (waarvan zeventien niet-moslims), die beschuldigd waren van overtreding van artikel 295-C, zijn vermoord.⁶⁹

2.8 Niet-gouvernementele organisaties

⁶³ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁶⁴ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 2 juni 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁶⁵ <http://www.amnesty.org/en/news/pakistan-death-penalty-2013-07-03>

⁶⁶ <http://www.bbc.com/news/world-asia-20337183>; executie van Muhammed Hussain op 15 november 2012

⁶⁷ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; een vertrouwelijke bron.

⁶⁸ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan pagina 76*.

⁶⁹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

In Pakistan is een groot aantal nationale en internationale mensenrechtenorganisaties actief, waarvan sommige zich specifiek inzetten voor de rechten van religieuze minderheden, vooral Christenen.

Mensenrechtenorganisaties, zoals *National Commission for Justice and Peace*, *Human Rights Commission of Pakistan*, *Church World Service* en *CLAAS*, zetten zich specifiek in voor de rechten van religieuze minderheden. De twee laatstgenoemde organisaties richten zich voornamelijk op de rechten van Christelijke minderheden. De Pakistaanse overheid legt deze organisaties doorgaans geen wettelijke beperkingen op en de organisaties kunnen over het algemeen zonder problemen rapporteren.⁷⁰

Wel passen sommige mensenrechtenorganisaties in hun rapportage een zekere mate van zelfcensuur toe. Zo worden in sommige rapporten de Ahmadi's niet bij naam genoemd, maar wordt gesproken over 'religieuze minderheden' om de autoriteiten niet te zeer voor het hoofd te stoten en problemen met extremistische moslimorganisaties te vermijden.

In de verslagperiode werden mensenrechtenorganisaties door de autoriteiten in de gaten gehouden: telefoonverkeer werd afgeluisterd en sms-berichten en e-mail verkeer werden gecontroleerd. Ook werden verschillende mensenrechtenactivisten doelwit van arrestatie, intimidatie, bedreiging, ontvoering en (soms dodelijk) geweld door overheidsinstanties of extremistische religieuze organisaties.⁷¹

Volgens verschillende bronnen lopen mensenrechtenactivisten die zich bezig houden met gevoelige onderwerpen als vrouwenrechten en rechten van religieuze minderheden meer risico slachtoffer te worden van intimidatie en geweld. Mensenrechtenactivisten, die zich inzetten voor de rechten van religieuze minderheden, zouden zich na de moord op gouverneur Taseer en minister Bhatti begin 2011 terughoudender zijn gaan opstellen uit angst en vanwege de toegenomen dreiging tegenover religieuze minderheden.⁷²

Internationale niet-gouvernementele organisaties, waaronder *Amnesty International*, *Human Rights Watch* en *International Crisis Group*, rapporteren geregeld over de mensenrechtensituatie in Pakistan.

2.9 Vrijheid van godsdienst

Volgens de Pakistaanse grondwet heeft in beginsel iedere burger het recht om zijn geloof te belijden en te verspreiden. Bovendien heeft iedere gezindte en iedere sekte het recht om religieuze instellingen te stichten en te onderhouden.⁷³ Op 19 juni 2014 heeft het Pakistaanse hooggerechtshof de grondwettelijke bescherming van de godsdienstvrijheid inclusief die van moslimsektes herbevestigd. Het hof concludeerde dat dit recht onvoldoende wordt gewaarborgd door de Pakistaanse overheid.⁷⁴

Er zijn diverse wettelijke bepalingen die vooral Ahmadi's discrimineren (zie hoofdstuk 4). Bovendien is bepaald dat de islam de staatsgodsdienst is en vereist

⁷⁰ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

⁷¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

⁷² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013* en 2014.

⁷³ Artikel 20 van de grondwet.

⁷⁴ Supreme Court of Pakistan SMC No. 1/2014, 19 juni 2014.

artikel 227 van de grondwet dat alle wetten in overeenstemming zijn met de islam. De *Council of Islamic Ideology* heeft de taak gekregen om hier, samen met het *Federal Sharia Court*, op toe te zien.

De Pakistaanse autoriteiten beperken in de praktijk de vrijheid van godsdienst voor in het bijzonder Ahmadi's. Volgens bronnen maken de autoriteiten het religieuze minderheden (vooral Ahmadi's, maar ook Christenen) lastig om nieuwe gebedshuizen te bouwen. Een bron stelde echter dat dit probleem minder speelt voor Christenen.⁷⁵ Ook worden geregeld gebedshuizen van vooral Ahmadi's op last van de autoriteiten geconfisqueerd of afgebroken en in sommige gevallen ook ontheiligd. In veel gevallen gebeurt dit onder druk van *moellahs*, radicale moslimgroeperingen of onder dreiging van geweld door lokale moslimgemeenschappen.⁷⁶

Ahmadi's komen in de regel bijeen in moskeeën en/of particuliere huizen en Christenen in kerken. Volgens berichten wordt door radicale moslimleiders veel druk op de autoriteiten uitgeoefend om deze vrijheid voor Ahmadi's in te perken. Zo hebben de Pakistaanse autoriteiten in de verslagperiode gebedsdiensten van Ahmadi's beëindigd omdat moslims hadden geklaagd over het citeren van Koranverzen. Ook werden Ahmadi's door lokale politie gedwongen om Koranteksten uit hun moskeeën te verwijderen. Verder waren er gevallen van schendingen van Ahmadi-graven. Ook ondervonden Ahmadi's problemen bij het begraven van hun doden op algemene begraafplaatsen.⁷⁷

Christenen zouden in dit verband minder problemen ondervinden. Wel waren er verschillende berichten over dreigementen door radicale moslims om kerken te beschadigen. Zie ook paragraaf 3.4 en 4.6.

Bekering

Het is religieuze minderheden volgens de wet toegestaan om hun geloof te verspreiden. Voor Ahmadi's geldt dit echter niet.⁷⁸ Op grond van artikel 298-C van de *Pakistan Penal Code* is het Ahmadi's niet toegestaan om anderen te bekeren. In de verslagperiode zijn diverse Ahmadi's op basis van artikel 298-C gearresteerd.⁷⁹

Indien een persoon er zelf voor kiest zich tot het Ahmadi-geloof te bekeren is dit wettelijk niet strafbaar. Volgens het islamitisch recht kan een moslim echter nimmer de islam afzweren. Afvalligheid van de islam is verboden. Afvalligheid (*apostacy*) kan volgens het islamitisch recht met de doodstraf worden bestraft. Deze bepaling is echter niet in de *Pakistan Penal Code* opgenomen. Een wetsvoorstel uit 2007 daartoe strandde in het parlement. Daarbij zij aangetekend dat sommige Pakistaanse rechtsgeleerden beargumenteren dat deze 'lacune' in de strafwetgeving via het islamitisch recht wordt 'gerepareerd' zodat het mogelijk zou moeten zijn om toch de doodstraf op te leggen.⁸⁰

Volgens Ahmadibronnen beschuldigen de autoriteiten personen die zich hebben bekeerd tot het Ahmadi-geloof vaak van blasfemie, overtreding van anti-Ahmadi

⁷⁵ Vertrouwelijke bron.

⁷⁶ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁷⁷ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 27 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁷⁸ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁷⁹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

⁸⁰ <http://www.loc.gov/law/help/apostasy/index.php#pakistan>

bepalingen en andere misdrijven. Ook krijgen volgens Ahmadibronnen moslims die zich bekeren tot het Ahmadigeloof te maken met verbanning uit de familie, sociale segregatie en (soms dodelijk) geweld.

Aan een bekering van een moslim tot het Ahmadigeloof wordt in de regel dan ook weinig ruchtbaarheid gegeven om negatieve maatschappelijk gevolgen te voorkomen. Volgens Ahmadibronnen is het desondanks waarschijnlijk dat ook moslims die zich in stilte hebben bekeerd tot het Ahmadi-geloof, te maken krijgen met psychische druk en discriminatie binnen de eigen woongemeenschap en familie.⁸¹

Gedwongen bekering

In de verslagperiode was er volgens bronnen sprake van een toename van het aantal gedwongen bekeringen tot de islam van personen afkomstig uit religieuze minderheden. Er waren berichten dat vooral Christenen onder druk werden gezet dan wel gedwongen werden zich tot de islam te bekeren. Een deel van de Christenen zou vanwege de zwakke sociaaleconomische positie in dit verband een gemakkelijk doelwit zijn. Personen die weigerden aan deze druk of dwang toe te geven liepen volgens deze berichten risico slachtoffer te worden van beschuldigingen van blasfemie en/of (soms dodelijk) geweld door (radicale) moslims.⁸²

In veel gevallen ging het bij gedwongen bekeringen om jonge meisjes (in de leeftijd van tien tot achttien jaar) uit arme families die gekidnapt werden en ontvoerd naar een kamp of *madrassa* in de tribale gebieden. Daar werden meisjes gedurende bepaalde tijd vastgehouden, geïndoctrineerd, tot de islam 'bekeerd' en daarna uitgehuwelijkt aan de ontvoerder of aan een andere moslim. Radicale *madrassas* produceerden certificaten die de bekering op schrift vastlegden. De meisjes werd doorgaans verboden nog contact te hebben met hun familie. Er zijn ook gevallen bekend van getrouwde niet-moslimvrouwen die ontvoerd werden en vervolgens gedwongen werden met hun moslim ontvoerder te huwen. Door de bekering tot de islam werd het eerder gesloten niet-islamitische huwelijk feitelijk als ontbonden beschouwd.⁸³

In sommige gevallen wordt ontvoering en gedwongen bekering van een vrouw als strategie gebruikt om een misdaad te verhullen: na verkrachting kan een man vaak strafvervolgning (*prosecution*) ontlopen door het meisje te ontvoeren en tot de islam te laten bekeren. Vervolgens wordt het slachtoffer dan gedwongen om met haar verkrachter te trouwen. De radicale *madrassas* die bij de bekering betrokken zijn, zorgen voor de juridische rugdekking van de dader.

De meeste ontvoeringen en gedwongen bekeringen vinden plaats in Punjab en Khyber-Pakhtunkhwa. Sommige bronnen melden dat jaarlijks minimaal 700 Christelijke meisjes het slachtoffer worden van ontvoering en gedwongen bekering. Andere bronnen gaan uit van lagere cijfers en melden dat hindoe-meisjes - met name in de provincie Sindh - vaker het slachtoffer worden van ontvoering en

⁸¹ www.persecutionofahmadis.org (geraadpleegd op 27 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁸² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁸³ Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 27 mei 2014); United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

gedwongen bekering dan Christelijke meisjes. Er zijn geen berichten bekend dat ook Ahmadi-meisjes ontvoerd en gedwongen bekeerd worden.⁸⁴

In de praktijk is het voor de familie van ontvoerde meisjes vrijwel onmogelijk om een ontvoering juridisch aan te vechten. Naast het feit dat het de familie vaak ontbreekt aan financiële middelen, weigert de politie in veel gevallen onderzoek te verrichten en beslissen rechtbanken in veel gevallen, al dan niet onder druk van militante groepen, in het voordeel van de ontvoerders.⁸⁵

In november 2011 nam het parlement het *Prevention of Anti-Women Practices Criminal Law Amendment 2011* aan, dat onder meer gedwongen huwelijken strafbaar stelde met een gevangenisstraf van maximaal tien jaar. Het is echter nog onduidelijk wat de invloed van deze nieuwe wetgeving is op de praktijk van gedwongen bekeringen.⁸⁶

Interreligieuze relaties en huwelijken

In Pakistan komen interreligieuze relaties en huwelijken voor. Er waren berichten dat gemengd gehuwde (en daartoe bekeerde) Ahmadi's werden lastiggevallen door moslimfamilieleden en/of de lokale moslimgemeenschap. Het ging dan bijvoorbeeld om intimidatie, (bedreigingen van) geweld of valse aanklachten. Ook waren er berichten van intimidatie, geweld en beschuldigingen van blasfemie door moslimfamilieleden, radicale moslims en politie ingeval van relaties tussen Christelijke mannen en moslimvrouwen.⁸⁷ Vertegenwoordigers van de hindoe gemeenschap klagen over gedwongen bekeringen van met name jonge hindoe meisjes die ontvoerd zouden worden om vervolgens met een moslim te moeten trouwen.⁸⁸

Bescherming van religieuze minderheden

Volgens bronnen heeft de rechterlijke macht in Pakistan de mensenrechten van religieuze minderheden gedurende de verslagperiode onvoldoende beschermd. Blasfemiewetgeving, die in theorie alle religies moet beschermen, werd in de praktijk vrijwel uitsluitend gebruikt tegen personen die de naam van de (soennitische) islam zouden hebben besmeurd en niet om andere religies te beschermen tegen blasfemie.⁸⁹ Volgens vertrouwelijke bronnen zijn veel van de moslims die voor blasfemie worden aangeklaagd, sjiïet.⁹⁰

In het geval dat religieuze minderheden werden gekwetst, werd de blasfemiewetgeving vrijwel niet toegepast en werden nauwelijks rechtszaken aangespannen. Rechters stonden onder grote druk van radicale religieuze groeperingen om streng op te treden tegen veronderstelde beledigingen aan het adres van de orthodoxe islam. Het recht op een eerlijk proces was hierdoor niet gegarandeerd. Volgens bronnen neemt de politie onderzoek naar misdrijven tegen religieuze minderheden in de regel weinig serieus en wordt in veel gevallen geen strafvervolgning (*prosecution*) ingezet tegen de daders. Ook wordt in dit verband

⁸⁴ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁸⁵ Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

⁸⁶ <http://www.licp.gov.pk/> (geraadpleegd op 27 mei 2014).

⁸⁷ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 27 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

⁸⁸ Vertrouwelijke bron.

⁸⁹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁹⁰ Vertrouwelijke bron.

geregeld op het slachtoffer druk (in de vorm van intimidatie, bedreiging en/of geweld) uitgeoefend door politici, rechtbank, politie, familie van daders of radicale moslims om de zaak niet door te zetten.⁹¹

Naar verluidt wordt van veel misdrijven tegen religieuze minderheden overigens helemaal geen aangifte gedaan. Redenen hiervoor zijn onder meer gebrek aan financiële middelen, vrees voor intimidatie, geweld of valse beschuldigingen van blasfemie. Religieuze minderheden stellen verder dat zij bij de vaststelling van financiële compensatie bij misdrijven gediscrimineerd worden ten opzichte van moslims en Ahmadi-bronnen melden dat Ahmadi's in sommige gevallen bij misdrijven zwaarder worden gestraft dan moslims.⁹²

Rechtszaken wegens blasfemie

Sinds 1986 zijn volgens bronnen in Pakistan in verband met blasfemie meer dan duizend rechtszaken geregistreerd. Bijna twee derde van deze rechtszaken zijn in Punjab geregistreerd. Hoewel een groot deel van deze rechtszaken tegen moslims werd aangespannen, waren religieuze minderheden als Ahmadi's en Christenen verhoudingsgewijs vaker het slachtoffer.⁹³

Ahmadi's werden aangeklaagd zowel op basis van de blasfemie wetsartikelen als op basis van specifieke anti-Ahmadiwetgeving (artikelen 298 B/C). Volgens verschillende bronnen is in de afgelopen jaren het aantal beschuldigingen van blasfemie tegen Ahmadi's en Christenen toegenomen. Niet alle beschuldigingen van blasfemie resulteren overigens in een formele rechtszaak.⁹⁴

Het is onmogelijk om het exacte aantal rechtszaken in verband met blasfemie vast te stellen omdat er geen centrale registratie van strafzaken is. Dit betekent dat elke organisatie alleen de haar bekende rechtszaken meldt. In 2008 werd de gehele Ahmadigemeenschap van Rabwah aangeklaagd wegens blasfemie, ondanks het feit dat zo'n collectieve aanklacht volgens de Pakistaanse wet niet mogelijk is. Met betrekking tot deze aanklacht hebben zich in de verslagperiode geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan.⁹⁵

Volgens een Ahmadibron zijn in de verslagperiode verschillende (prominente) Ahmadi vanwege hun geloof ook vals beschuldigd van andere misdrijven als moord of vernietiging van eigendommen en aangeklaagd op basis van niet-blasfemistische artikelen van de *Penal Code*.⁹⁶ Ook *Human Rights Commission of Pakistan* en *Human Rights Watch* berichten dat in de verslagperiode Ahmadi's vanwege hun geloof zijn aangeklaagd op basis van niet-blasfemistische artikelen van de *Penal Code*.⁹⁷

In veel gevallen zijn aanklachten wegens blasfemie ingegeven door persoonlijke of zakelijke (vaak landeigendom) conflicten. Aanklachten wegens blasfemie zijn dan ook veelal vals en nauwelijks onderbouwd. Voor zover bekend is echter nog niemand strafrechtelijk vervolgd voor het doen van een valse aangifte.⁹⁸

⁹¹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁹² www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 2 juni 2014).

⁹³ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

⁹⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

⁹⁵ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

⁹⁶ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 2 juni 2014).

⁹⁷ Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRC), *State of Human Rights in 2013*.

⁹⁸ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

In de verslagperiode werden volgens de *National Commission for Justice and Peace* verschillende aanklachten van blasfemie door de rechter niet-ontvankelijk verklaard in verband met gebrek aan bewijs of onvoldoende onderzoek door de autoriteiten.⁹⁹ Volgens *Freedom House* was dit echter eerder uitzondering dan norm.¹⁰⁰ Hoewel eind oktober 2004 een wetsvoorstel is aangenomen waarin wordt bepaald dat alle beschuldigingen van blasfemie door een senior politiebeambte onderzocht moeten worden, alvorens de tenlastelegging tot stand komt, wordt deze wet niet eenduidig toegepast. Redenen zijn onder meer capaciteitsgebrek, onwilligheid, vooringenomenheid of intimidatie door radicale groeperingen.¹⁰¹

Rechters bij de lagere gerechtshoven stonden in de verslagperiode onder grote druk van radicale geestelijken en militante moslims om verdachten die tot een religieuze minderheid behoren te veroordelen, ook bij minimaal bewijs. Soms werden politiefunctionarissen en (lagere) rechters omgekocht om op basis van valse beschuldigingen verdachten veroordeeld te krijgen. Militante moslims probeerden massaal rechtszaken bij te wonen, waarbij zij zowel de rechter als de advocaat van de verdachte intimideerden en soms met de dood bedreigden. In een aantal gevallen werden deze (doods)bedreigingen ook daadwerkelijk uitgevoerd.¹⁰²

Als gevolg van deze druk werden verdachten dan ook in veel gevallen door een lagere rechtbank schuldig bevonden en veroordeeld, in sommige gevallen tot levenslang of tot de doodstraf. Hogere rechtbanken spraken in veel gevallen de veroordeelden alsnog vrij, al dan niet in verband met gebrek aan bewijs. Het duurt echter vaak jaren voordat een zaak in hoger beroep wordt behandeld. Betrokkenen brengen daarom soms jaren in de gevangenis door, soms in eenzame afzondering, voordat zij eventueel worden vrijgesproken.¹⁰³

Beschuldigingen van blasfemie tegen Ahmadi's en Christenen gaan vaak gepaard met geweld. Bij veel blasfemierechtszaken zetten radicale moslimgroepen de rechter onder druk door publiekelijk bedreigingen te uiten. Ook dreigden zij verdachten te doden als zij zouden worden vrijgesproken. Ahmadi's en Christenen die werden vrijgesproken doken veelal onder of vertrokken naar het buitenland. In sommige gevallen verhuisden ook familieleden en geloofsgenoten vanwege bedreigingen. In de verslagperiode werden diverse personen verdacht van blasfemie binnen en buiten de rechtbank vermoord door radicale moslims. In Pakistan bevindt zich in elk geval één niet-gouvernementele shelter bestemd voor onder meer slachtoffers van blasfemiebeschuldigingen.¹⁰⁴

Volgens verschillende bronnen werd geregeld aan personen die vanwege blasfemie gearresteerd waren, vrijlating op borgtocht geweigerd vanwege het risico dat betrokkene zou vluchten. Ook zou de vrees voor de eigen veiligheid of de veiligheid van de verdachte in verband met geuite (doods)bedreigingen een rol spelen bij het weigeren van een borgtocht. Indien personen werden vrijgesproken of op borgtocht werden vrijgelaten, kregen zij en/of hun familie in veel gevallen te maken met discriminatie, verbanning uit de gemeenschap of geweld door (radicale) moslims.¹⁰⁵

⁹⁹ Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*.

¹⁰⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*.

¹⁰¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹⁰² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁰³ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*.

¹⁰⁴ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), State of Human Rights in 2013*.

¹⁰⁵ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*.

Veroordelingen wegens blasfemie

Aangezien er geen centrale registratie van strafzaken is, is het niet mogelijk om precies aan te geven hoeveel veroordelingen in de verslagperiode tegen Ahmadi's en Christenen zijn uitgesproken wegens blasfemie. Volgens de *U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF)* zijn minstens zeventien personen ter dood veroordeeld en negentien tot levenslang veroordeeld. Veel andere van blasfemie beschuldigen wachten nog op een proces.¹⁰⁶

2.10 Terugkeer

In- en uitreizende Ahmadi's en Christenen

Ahmadi's en Christenen ondervinden voor zover bekend geen problemen bij uitreis vanwege hun religie. Beide groepen ondervinden voor zover bekend ook geen problemen bij terugkeer vanwege hun religie.¹⁰⁷

*Standpunt UNHCR ten aanzien van terugkeer van afgewezen Pakistaanse Ahmadi en Christelijke asielzoekers*¹⁰⁸

Voor UNHCR is het bij terugkeer van afgewezen asielzoekers van belang of er een vlucht- of vestigingsalternatief voorhanden is.

In het geval van Pakistan is UNHCR van mening dat de FATA en de provincies Khyber-Pakhtunkhwa en Baluchistan meestal niet in aanmerking komen als binnenlands vlucht- of vestigingsalternatief vanwege de aanhoudende onveiligheid, militaire operaties en aanvallen door militanten. Ook bestaat er volgens UNHCR vanwege het aanhoudende religieus-geïnspireerd sektarisch geweld en het ruime geografische bereik van sommige gewapende militante groepen, meestal geen binnenlands vlucht- of vestigingsalternatief voor diegenen die het risico lopen doelwit te worden van deze groepen.

Ook is er volgens UNHCR over het algemeen geen binnenlands vlucht- of vestigingsalternatief voor personen die risico lopen op strafvervolging (*prosecution*) op grond van de blasfemiewetgeving of anti-Ahmadi bepalingen.

UNHCR stelt dat personen die slachtoffer vrezen te worden van religieuze normen of traditionele maatschappelijke praktijken (zoals gedwongen huwelijk, gedwongen bekering of eerwraak) hieraan moeilijk kunnen ontsnappen door zich te vestigen in een ander deel van het land. Immers deze normen of praktijken worden door een groot deel van de samenleving en door machtige conservatieve elementen in het lokale bestuur breed (uit)gedragen.

Volgens UNHCR is er voor Ahmadi's die openlijk hun geloof praktiseren of doelwit zijn geworden van bedreigingen en/of aanvallen door fundamentalistische soennitische groepen een beperkt vlucht- of vestigingsalternatief, gezien het landelijk bereik van deze groepen en het gebrek aan effectieve bescherming door de overheid. UNHCR stelt dat Rabwah in uitzonderingsgevallen mogelijk een vlucht- of vestigingsalternatief is voor Ahmadi's met een laag profiel. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de schaarste aan woningen en werkgelegenheid, evenals het

¹⁰⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁰⁷ Vertrouwelijke bron.

¹⁰⁸ UNHCR, *Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Members of Religious Minorities from Pakistan*.

feit dat het stadsbestuur niet-Ahmadi is. Of andere steden als Islamabad of Karachi mogelijk als vlucht- en vestigingsalternatief kunnen worden beschouwd, dient volgens UNHCR per geval bekeken te worden.

Buiten Rabwah of is de relatieve anonimiteit in grote steden zoals Islamabad of Karachi is er voor Ahmadi's is, aldus UNHCR, in uitzonderingsgevallen een vlucht- of vestigingsalternatief mogelijk ingeval ze het doelwit zijn van niet-overheidspartijen van wie de invloed niet verder reikt dan een bepaald gebied, zoals een lokale gemeenschap of familieleden. Van betrokkene kan volgens UNHCR echter niet worden verwacht of geëist zijn of haar geloof te onderdrukken om vervolging (*persecution*) in het toekomstige vestigingsgebied te vermijden.

Recent is gebleken dat een kleine honderd Ahmadi's die naar Sri Lanka waren uitgeweken maar door dat land vervolgens naar Pakistan zijn gedeporteerd, als gevolg van hun terugkomst geen problemen met de Pakistaanse autoriteiten hebben ondervonden.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Twee vertrouwelijke bronnen; UNHCR heeft hierop remote monitoring in Pakistan toegepast.
<http://Ahmadiyyatimes.blogspot.nl/2014/09/sri-lanka-court-approves-deporting-of.html> en
<http://Ahmadiyyatimes.blogspot.nl/2014/09/sri-lanka-no-respite-in-deportation-of.html>

3 Ahmadi's

3.1 Inleiding

Ahmadi's zijn volgelingen van Hazrat Mirza Ghulam Ahmad die van 1835 tot 1908 leefde in Qadian, Brits-Indië. Toen de Britten India in 1947 verlieten, sloegen duizenden volgelingen op de vlucht, waarvan een groot deel in het huidige Pakistan neerstreek. Een aantal stichtte de plaats Rabwah in Punjab, die vandaag de dag nog steeds het centrum is van de Ahmadi-gemeenschap. Rabwah wordt ook wel gezien als een alternatief spiritueel centrum in plaats van de stad Qadian, de geboorteplaats van Mirza Ghulam Ahmad.

Volgens officiële cijfers heeft Rabwah ongeveer 70.000 inwoners. Meer dan 95% van de bevolking van Rabwah is Ahmadi. Bij de deling van Brits-Indië in 1947 kwam Qadian in India te liggen. Daarom werd in 1948 besloten een nieuwe stad te bouwen in Pakistan, om de eenheid onder de Ahmadi-moslims (toen voornamelijk Pakistanen) te bewaren. Nadat in 1984 de leider van de gemeenschap Pakistan had moeten ontvluchten, werd het hoofdkwartier verhuisd naar Londen. Ahmadi-moslims worden in Pakistan vervolgd en er zijn verschillende wettelijke bepalingen die hun godsdienstvrijheid beperken. De Pakistaanse overheid besloot in 1999 de naam van de stad te veranderen in *Chenab Nagar*, maar de inwoners aanvaardden die beslissing niet en bleven hun stad Rabwah noemen.¹¹⁰

Ahmadi's kunnen worden onderverdeeld in twee subgroepen: de Ahmadiyya moslimgemeenschap (ook wel de Qadiani¹¹¹ genoemd) en de kleinere Lahore Ahmadiyya-gemeenschap.¹¹² Eén van de verschillen tussen beide groepen is dat de Lahore-groep Hazrat Mirza Ghulam Ahmad als een *Mujaddid* (vernieuwer) ziet, maar niet als profeet. De Qadiani's zien Hazrat Mirza Ghulam Ahmad wél als een profeet. Zij stellen dat Mohammed weliswaar de grootste en belangrijkste profeet was, maar niet de laatste. Ahmadi's zien zichzelf als moslims en nemen diverse islamitische gewoonten en gebruiken in acht. Ahmadi's kennen ook een sterke missiedrang. Missionarissen zijn onder andere actief op het Indiase subcontinent, in Nigeria, Kenia en Indonesië. De Ahmadiyya-moslimgemeenschap viert in 2014 haar 125-jarig bestaan.¹¹³

Beide stromingen binnen de Ahmadiyya-beweging beschouwen Hazrat Mirza Ghulam Ahmad als de *Mahdi* (aangekondigde redder van de islam) en de beloofde *Messias*, terwijl de islamitische hoofdstromingen deze aanspraak vaak fel betwisten. Ahmadi's worden in grote delen van de islamitische wereld als ketters beschouwd, die het geloof in Mohammed als finale profeet (*Khatme Nabuwwat*) verloochenen.¹¹⁴

Kort na de Pakistaanse onafhankelijkheid beschikte de Ahmadi-elite nog over goede banden met de Pakistaanse leiders. Na anti-Ahmadi rellen in 1953 en 1974 verslechterden de banden tussen de Ahmadi-gemeenschap en de Pakistaanse regering zienderogen. In 1974 wijzigde premier Bhutto de grondwet en voegde een

¹¹⁰ The Rabwah Times Chenab Nagar, Pakistan: <http://www.rabwah.net/> (geraadpleegd op 24 april 2014).

¹¹¹ De term 'Qadiani' refereert aan de geografische herkomst van de Ahmadi's (de stad Qadian), maar wordt door de Ahmadi's zelf als pejoratief beschouwd.

¹¹² The Lahore Ahmadiyya Movement in Islam: <http://aaiil.org> (geraadpleegd op 25 april 2014).

¹¹³ The Rabwah Times Chenab Nagar, Pakistan: <http://www.rabwah.net/> (geraadpleegd op 24 april 2014).

¹¹⁴ <http://aaiil.org/text/questionsanswersislamAhmadiyya/differenceAhmadimuslim.shtml>.

tekst toe die stelt dat Ahmadi's geen moslims zijn, omdat zij niet accepteren dat Mohammed de laatste profeet was.¹¹⁵ Zie ook paragraaf 5.6.

In de jaren daarna hebben verschillende Pakistaanse regeringen gebruik gemaakt van populistische sentimenten tegen de Ahmadi's en steeds meer wetgeving geïntroduceerd die de Ahmadi-gemeenschap discrimineert. Daarnaast heeft de Pakistaanse regering moslims gestimuleerd zich te vestigen in Rabwah, om zo de invloed van de Ahmadi-gemeenschap daar te beperken. Dit stimuleringsbeleid lijkt overigens weinig effect te hebben gesorteerd. Wel bestaat de lokale overheid grotendeels uit niet-Ahmadi's.¹¹⁶

Volgens Ahmadi-bronnen hebben Ahmadi's echter ook in Rabwah te maken met discriminatie, beschuldigingen van blasfemie. Radicale religieuze groeperingen die zich richten tegen de leer van de Ahmadi, waaronder de anti-Ahmadi beweging *Khatme Nabuwwat*¹¹⁷, hebben van de Pakistaanse overheid altijd ruim baan gekregen. Niet duidelijk is of er in de verslagperiode in Rabwah extra beveiligingsmaatregelen zijn getroffen.¹¹⁸

De publieke opinie in Pakistan ten opzichte van Ahmadi's is zo negatief dat niemand het in het openbaar voor hen zal opnemen of Ahmadi's als voorbeeld zal gebruiken om te pleiten voor godsdienstvrijheid of verdraagzaamheid. Hoewel de Ahmadi's door de wet en de meeste Pakistanen niet als moslims worden beschouwd, weigeren de meeste Ahmadi's zich te karakteriseren als niet-moslim.¹¹⁹

Schattingen over het aantal Ahmadi's in Pakistan lopen sterk uiteen. De meest recente census van Pakistan (1998) gaf aan dat Ahmadi's 0,22% van de bevolking (circa 291.000 personen) vertegenwoordigden. Dit getal is echter niet betrouwbaar aangezien Ahmadi's de officiële volkstellingen sinds 1974 boycotten. Het werkelijke aantal Ahmadi's wordt geschat op 600.000 tot vijf miljoen. Ahmadi's leven vooral in de provincies Sindh en Punjab. Relatief veel Ahmadi's behoren sociaaleconomisch tot de betere klassen. Ahmadi's zijn over het algemeen goed georganiseerd en beschikken over eigen instellingen en organisaties.¹²⁰

3.2 Veiligheidssituatie

Zie hiervoor paragraaf 2.3, 2.4 en 2.5.

3.3 Onderwijs en werkgelegenheid

Onderwijs

Als men zich inschrijft voor hoger onderwijs moet men op het aanvraagformulier zijn/haar religie vermelden. Indien Ahmadi's als moslim geregistreerd willen worden,

¹¹⁵ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹¹⁶ UK Country Information and Guidance Pakistan October 2014, pagina 10:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/361124/Pakistan_CIG_2014_10_06.pdf

¹¹⁷ *Khatme Nabuwwat* is een extremistische religieuze organisatie die naar eigen zeggen begrip probeert te kweken voor de 'finaliteit' van Mohammed. Daarmee wordt bedoeld dat Mohammed de laatste profeet was en dat er nooit meer een andere profeet na hem kan komen. Ieder die iets anders beweert, is in de ogen van *Khatme Nabuwwat* een ketter. *Khatme Nabuwwat* houdt zich actief bezig met het intimideren en bedreigen van Ahmadi's. De organisatie wordt in verband gebracht met aanvallen en moorden op Ahmadi's.

¹¹⁸ <https://www.persecutionofahmadis.org/> (geraadpleegd op 25 april 2014); The Rabwah Times Chenab Nagar, Pakistan: <http://www.rabwah.net/> (geraadpleegd op 25 april 2014).

¹¹⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹²⁰ The Rabwah Times Chenab Nagar, Pakistan: <http://www.rabwah.net/> (geraadpleegd op 25 april 2014); United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

dienen zij een verklaring te ondertekenen waarin zij verklaren dat Mohammed de laatste profeet was, dat de stichter van het Ahmadi-geloof een bedrieger was en dat zijn volgelingen niet-moslims zijn. Het gaat hierbij zowel om publieke als private onderwijsinstellingen (inclusief universiteiten). Onder druk van haatcampagnes door moslimextremisten, worden Ahmadi-studenten soms van school verwijderd.¹²¹

In de verslagperiode werden volgens berichten Ahmadi-studenten het slachtoffer van discriminatie, geweld en beschuldigingen van blasfemie door leraren en medestudenten, veelal op instigatie van lokale radicale religieuze groepen. Radicale studentenorganisaties als *Islami Jamiat Talaba* (IJT) houden zich volgens bronnen actief bezig met het registreren en discrimineren van Ahmadi-studenten met als doel het onderwijs te zuiveren van Ahmadi's.¹²²

Vooraf in de meer afgelegen gebieden van Pakistan zouden Ahmadi-studenten onder druk staan van lokale radicale religieuze groepen, waardoor zij gedwongen worden om hun identiteit te verbergen en naar stedelijke gebieden te verhuizen waar Ahmadi's relatief minder worden gediscrimineerd. Volgens berichten werden in de verslagperiode ook Ahmadi-leraren het slachtoffer van discriminatie en werden verschillende Ahmadi-leraren vanwege hun geloof ontslagen.¹²³

Werkgelegenheid

Volgens berichten ondervinden Ahmadi's problemen in de particuliere werksfeer vanwege hun religie. Het zou hierbij niet alleen gaan om problemen met het krijgen van werk maar ook om discriminatie op de dagelijkse werkvloer.¹²⁴

3.4 Mensenrechten

Media

Religieuze minderheden, waaronder Christenen en Ahmadi's, beschikken over eigen gedrukte media. Waar Christenen doorgaans vrij zijn om boeken en tijdschriften uit te brengen moeten Ahmadi-media aan specifieke voorwaarden voldoen. Zo mogen zij niet citeren uit de Koran, zijn bepaalde termen (die volgens moslims een specifieke religieuze betekenis hebben) taboe en dient op de voorpagina een 'waarschuwing' afgedrukt te worden dat het een publicatie van de Ahmadi's betreft. Ahmadi-publicaties mogen ook niet in het openbaar worden verkocht. Soms nemen de autoriteiten de oplage van een Ahmadi-publicatie in beslag. Ook worden soms stafleden van Ahmadi-media lastiggevallen en Ahmadi-uitgeverijen gesloten. In de verslagperiode zijn diverse personen gearresteerd op beschuldiging van het verspreiden van Ahmadi-publicaties.¹²⁵

In de Pakistaanse media wordt over het algemeen een zeer negatief beeld geschetst van de Ahmadi-gemeenschap. Soms wordt ook aangezet tot haat en opgeroepen tot geweld tegen Ahmadi's. Dit fenomeen beperkt zich niet tot de traditionele media;

¹²¹ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹²² www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 23 mei 2014); Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

¹²³ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 23 mei 2014); Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 23 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹²⁴ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 23 mei 2014); Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 23 mei 2014).

¹²⁵ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014).

ook op het internet neemt haatzaaijerij tegenover religieuze minderheden toe (zie *vrijheid van meningsuiting*).¹²⁶ De autoriteiten ondernemen daar in de regel geen actie tegen. Alleen Engelstalige kwaliteitskranten zouden in de regel vrij neutraal en objectief berichten over de positie van Ahmadi's, terwijl Urdu-talige kranten, onder druk van de *moellahs*, veelal negatief schrijven over de Ahmadi-gemeenschap.¹²⁷

Volgens verschillende bronnen is de haatcampagne tegen Ahmadi's in de verslagperiode geïntensiveerd en treedt de overheid hier nauwelijks tegen op.¹²⁸ Op 20 juli 2014 werden drie leden (een oude vrouw, een 7-jarig meisje en baby) van de Ahmadi gemeenschap in de Arafat Colony buurt van Gunjanwala vermoord door een woedende menigte in reactie op een blasfemistische getinte Facebook post met geplaatst door een jongere Ahmadi.¹²⁹

Vrijheid van vereniging en vergadering

In de praktijk wordt de vrijheid van vereniging en vergadering van Ahmadi's door de Pakistaanse autoriteiten beperkt. Zo mogen Ahmadi's geen conferenties of publieke bijeenkomsten houden. Daarentegen is het extremistische religieuze organisaties wel toegestaan om anti-Ahmadi manifestaties te houden, ook in Rabwah, waarbij geregeld wordt opgeroepen tot geweld. De vrijheid van vereniging en vergadering van Christenen wordt, voor zover bekend, door de autoriteiten niet beperkt.¹³⁰

Ahmadi's boycotten al sinds jaren massaal de verkiezingen in Pakistan, omdat ze zich bij de kiezersregistratie apart moeten laten registreren als niet-moslim, hetgeen indruist tegen hun religie. Ahmadi's zijn dan ook op geen enkel niveau vertegenwoordigd in politieke organen, ook niet in de lokale politieke organen van Rabwah. In de *Union Council* (gemeenteraad) van Rabwah is formeel één van de zestien zetels voor Ahmadi's gereserveerd, maar deze zetel werd gedurende de verslagperiode niet door een Ahmadi bezet.¹³¹

3.5 Vrijheid van godsdienst

Zie hiervoor paragraaf 2.8.

3.6 Geweld tegen Ahmadi's

Volgens verschillende bronnen is het geweld tegen religieuze minderheden in de verslagperiode toegenomen. Hoewel algemeen wordt aangenomen dat slechts een kleine groep verantwoordelijk is voor dit geweld, zijn de discriminatoire wetgeving, de publieke promotie van religieuze intolerantie, het gebrek aan politiebescherming en het niet vervolgen van de daders een voedingsbodem voor geweld tegen vooral sjiieten, Ahmadi's en Christenen.¹³²

¹²⁶ Bytes for All - [http://content.bytesforall.pk/sites/default/files/Pakistan Hate Speech Report 2014.pdf](http://content.bytesforall.pk/sites/default/files/Pakistan_Hate_Speech_Report_2014.pdf)

¹²⁷ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹²⁸ www.persecutionofahmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

¹²⁹ http://www.bbc.co.uk/urdu/pakistan/2014/07/140727_quiranwala_mob_attack_Ahmadi_home_tim.shtml en <http://newsweekpakistan.com/three-Ahmadis-killed-over-alleged-blasphemy/>

¹³⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; www.persecutionofahmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014).

¹³¹ www.persecutionofahmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014).

¹³² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Watch, *World*

Er waren in de verslagperiode talrijke aanvallen en aanslagen door radicale moslimgroepen op Ahmadi's en hun religieuze plaatsen en bijeenkomsten. Enkele, niet-volledige, voorbeelden uit de periode januari tot met april 2014 zijn:¹³³

Januari 2014

- Moord op een jonge Ahmadi-man op 14 januari.
- Grote demonstratie tegen de Ahmadi's in Rabwah.
- Diverse haatzaaiende demonstraties tegen de Ahmadi's in verschillende dorpen en steden.

Februari 2014

- Moord op een Ahmadi op 8 februari 2014.
- Ahmadi's aangeklaagd onder anti-Ahmadi bepalingen.
- Moord op een Ahmadi in Rahim Yar Khan.
- Minaretten van een Ahmadimoskee moeten gedwongen worden afgebroken.
- Ahmadi-docente wordt bedreigd.

Maart 2014

- Een Ahmadimoskee aangevallen en Ahmadi's aangeklaagd onder blasfemiewet.
- Op 14 maart wordt de voorzitter van de Ahmadiyya Gemeenschap te Okara aangeklaagd onder anti-Ahmadi-artikel 298-C van het Pakistaanse Strafrecht.
- Een Ahmadi-gebedshuis in Gulshane Ravi Lahore aangevallen. Acht Ahmadi's worden aangehouden onder (anti-Ahmadi) artikel 295-B van het Pakistaanse Strafrecht.
- Politie schendt Ahmadi-begraafplaats in Faisal Abad.
- Een poging tot ontvoering van een Ahmadi-functionaris mislukt.
- Een overleden baby wordt een begraafplaats geweigerd.
- Een Ahmadi-docent wordt gedwongen overgeplaatst na valse beschuldigingen.

April 2014

- Ahmadi krijgt proces-verbaal in plaats van bescherming van de politie.
- Ahmadi's aangevallen in Lahore.
- Een Ahmadi-professor ontvangt serieuze bedreigingen.

In media, publicaties en preken wordt geregeld opgeroepen tot haat en geweld tegen religieuze minderheden, vooral tegen Ahmadi's. Radicale religieuze organisaties die zich daaraan schuldig maken zijn onder andere *Tehrik-e-Khatme Nabuwwat*,¹³⁴ *Aalami Majlis Tahaffuz*, *Khatme Nabuwwat* en *All Pakistan Students Khatme Nabuwwat Federation*. Soms wordt in pamfletten openlijk opgeroepen tot het vermoorden van bij naam genoemde prominente Ahmadi's. Volgens bronnen wordt hier vrijwel niet tegen opgetreden door de autoriteiten.¹³⁵

Report 2013: Pakistan; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

¹³³ www.persecutionofahmadis.org (geraadpleegd op 4 juni 2014).

¹³⁴ De *Tehrik-e-Khatme Nabuwwat* is een radicale soennitische organisatie.

¹³⁵ *Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), State of Human Rights in 2013*.

Volgens bronnen lieten de Pakistaanse autoriteiten in de verslagperiode in veel gevallen na om religieuze minderheden te beschermen tegen religieus geweld. Ook lieten de autoriteiten (politie/rechtbank) vaak na om de daders van geweld tegen religieuze minderheden te vervolgen. Hierdoor werd een klimaat van onschendbaarheid voor de daders in stand gehouden. Slachtoffers werden ook vaak onder druk gezet door politie, militante moslims of anderen om de zaak te laten rusten. Veel daders van sektarisch geweld werden door rechtbanken vrijgesproken.¹³⁶

Een uitgebreid overzicht van de belangrijkste geweldsincidenten tegen Ahmadi's en Christenen in 2013 wordt gegeven in het jaarrapport van de *Human Rights Commission of Pakistan (HRCP): State of Human Rights in 2013*.¹³⁷

3.7 Terugkeer

Zie hiervoor paragraaf 2.9.

¹³⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; Amnesty International, *Annual Report 2013: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Watch, *World Report 2013: Pakistan*.

¹³⁷ <http://hrcp-web.org/hrcpweb/> (geraadpleegd op 20 mei 2014).

4 Christenen

4.1 Inleiding

Het aantal Christenen in Pakistan wordt geschat op drie tot vier miljoen. Deze populatie is deels protestant en deels rooms-katholiek. Veruit de meeste Christenen in Pakistan (80%) zijn woonachtig in de provincie Punjab. Ongeveer 10% van de bevolking van Lahore bestaat uit Christenen. De overige Pakistaanse Christenen wonen met name in de provincies Sindh (14%), Khyber-Pakhtunkhwa (4%) en Baluchistan (2%).¹³⁸

Een deel van de Christenen in Pakistan stamt af van de Goa-migranten die in en rond Karachi wonen. Zij zijn rooms-katholiek, over het algemeen goed opgeleid, spreken vloeiend Engels en bekleden dikwijls hoge functies, onder andere bij buitenlandse (en in mindere mate Pakistaanse) banken en andere financiële instellingen.

Een ander deel van de Christenen stamt af van hindoes van lagere kasten die werden bekeerd door westerse protestanten. Zij behoren veelal tot de armste bevolkingsgroep (*low-born chuhras*) in Pakistan, hebben weinig scholing genoten, hebben slecht betaalde banen (zoals huishoudelijke hulp, straatveger of fabrieksarbeider), zijn veelal landloos of bezitten een klein stukje land. Zij worden vaak beschouwd als 'onaanraakbaren'. Zo is het deze Christenen soms niet toegestaan om potten, pannen en eetgerei te delen met moslims. Ook zijn er plaatsen waar moslims niet met Christenen willen werken of samenwonen. Vanwege hun zwakke sociaaleconomische positie zijn deze Christenen kwetsbaar voor maatschappelijke discriminatie en mensenrechtenschendingen.¹³⁹

De overige Christenen behoren tot één van de evangelische denominaties.

Christenen worden in Pakistan door moslims vaak geassocieerd met het Westen en de VS.

Zo lang er zich geen specifieke problemen voordoen, leven moslims, Ahmadi's en Christenen over het algemeen vreedzaam samen in Pakistan. Indien zich interreligieuze incidenten voordoen, bijvoorbeeld een blasfemiezaak, kan de spanning snel toenemen. De vreedzame samenleving staat onder toenemende druk van jihadistische en andere extremistische elementen, die de diverse religieuze groeperingen tegen elkaar op proberen te zetten.¹⁴⁰

De afgelopen verslagperiode hebben veel media negatief bericht over specifieke incidenten met Ahmadi's. Dat was minder het geval bij Christenen.¹⁴¹

4.2 Veiligheidssituatie

Zie hiervoor paragraaf 2.3, 2.4 en 2.5.

¹³⁸ CIA, *World Fact Book Pakistan* (geraadpleegd op 16 mei 2014).

¹³⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹⁴⁰ Vertrouwelijke bron.

¹⁴¹ Vertrouwelijke bron.

4.3 Onderwijs en werkgelegenheid

Christenen, Ahmadi's en moslims hebben in beginsel in gelijke mate toegang tot onderwijs, maar de eerste twee groepen kunnen te maken krijgen met discriminatie door leraren en studenten. Het grootste probleem is het schoolcurriculum, waarin negatieve oordelen over niet-moslims staan. Met Nederlands OS-geld is het landelijke curriculum aangepast, maar dit wordt nog onvoldoende geïmplementeerd op provinciaal niveau (en mag in sommige gevallen zelfs rekenen op actieve tegenwerking).¹⁴²

Christelijke studenten werden volgens berichten het slachtoffer van discriminatie, (seksueel) geweld en gedwongen bekering door moslimleraren en medestudenten.¹⁴³

Christenen ondervinden problemen in de particuliere werksfeer vanwege hun religie. Dit zijn zowel problemen met het krijgen van werk als discriminatie op de werkvloer.¹⁴⁴

4.4 Mensenrechten

Naleving en schending mensenrechten

Gedurende de verslagperiode hadden alle religieuze minderheden, maar de Ahmadi's en sjiieten in het bijzonder, te maken met discriminatie, bedreigingen en geweld. Doordat extremistische moslimorganisaties in Pakistan gedurende de verslagperiode aan invloed hebben gewonnen, is het aantal mensenrechtenschendingen waar religieuze minderheden het slachtoffer van werden, toegenomen. De Pakistaanse autoriteiten waren over het algemeen niet in staat hiertegen bescherming te bieden. Zie ook paragraaf 2.7.¹⁴⁵

Media

Christenen en andere religieuze minderheidsgroepen beschikken over eigen gedrukte media. Hoewel de Christelijke gemeenschap probeert om niet te zeer de aandacht naar zich toe te trekken, wat tot een zekere mate van zelfcensuur leidt, zijn Christenen doorgaans vrij om boeken en tijdschriften uit te brengen. Zie ook paragraaf 2.7.

Vrijheid van vereniging en vergadering

De vrijheid van vereniging en vergadering van Christenen wordt, voor zover bekend, door de autoriteiten niet beperkt. Dit in tegenstelling tot de vrijheid van vereniging en vergadering van Ahmadi's. Zie ook paragraaf 2.7.¹⁴⁶

Bewegingsvrijheid

¹⁴² Vertrouwelijke bron.

¹⁴³ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 23 mei 2014); Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 23 mei 2014); U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁴⁴ www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 23 mei 2014); Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 23 mei 2014).

¹⁴⁵ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

¹⁴⁶ Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; www.persecutionofAhmadis.org (geraadpleegd op 26 mei 2014).

Volgens berichten kwam het in de verslagperiode voor dat Christenen onder dreiging van geweld door (radicale) moslims werden gedwongen hun woongebied te verlaten. Bij weigering konden Christenen het slachtoffer worden van (soms dodelijk) geweld. Redenen voor (de dreiging van) het geweld waren onder meer beschuldigingen en aangifte door Christenen van (seksueel)geweld door moslims of beschuldigingen en aangifte door Christenen van (valse) aanklachten van blasfemie door moslims. Ook Ahmadi's werden volgens berichten onder dreiging van geweld door radicale moslims soms gedwongen hun woongebied te verlaten. Ten slotte ontvluchtten in de verslagperiode vooral Christelijke gezinnen hun woonomgeving als gevolg van dreigingen van geweld door radicale moslims in verband met beschuldigingen van blasfemie.¹⁴⁷

*Doodstraf*¹⁴⁸

De meest *high-profile* rechtszaak en veroordeling van de afgelopen jaren is de zaak tegen Asia, de eerste Christelijke vrouw die tot de doodstraf werd veroordeeld. In november 2010 werd Asia op basis van een mondelinge getuigenis schuldig bevonden aan blasfemie en veroordeeld tot de doodstraf. Zij zou tijdens een conflict bij een waterbron de profeet Mohammed hebben beledigd. Ze ontkende deze beschuldiging en ging in hoger beroep bij het *Lahore High Court*. Op advies van de voormalige minister voor Minderheden, Shahbaz Bhatti, verklaarde president Zardari Asia gratie te willen verlenen als het hoger beroep niet snel zou worden behandeld.

In december 2010 verbood het *Lahore High Court* hem echter dit voornemen. Ook waren er bedreigingen vanuit extremistisch islamitische hoek. De islamitische *Jamaat-e-Islami* partij eiste dat Asia zou worden opgehangen. Een radicale geestelijke zette een prijs van zesduizend dollar op haar hoofd. Twee vooraanstaande Pakistaanse politici, de gouverneur van Punjab, Salman Taseer, en de minister voor Minderheden, Shahbaz Bhatti, die hun steun betuigden aan Asia Bibi en zich kritisch uitlieten over de blasfemiewetgeving, werden begin 2011 vermoord. Het hoger beroep in de zaak van Asia Bibi werd op 16 oktober 2014 afgewezen door het Lahore High Court. De zaak zal vervolgens door het Hoogerechtshof (*Supreme Court*) worden behandeld.¹⁴⁹

4.5 Vrijheid van godsdienst¹⁵⁰

Bekering

Christenen konden in de verslagperiode hun geloof verspreiden, mits ze duidelijk maakten dat ze geen moslims waren en ze niet tegen de islam preekten. Buitenlandse missionarissen beschikken over speciale visa die twee tot vijf jaar geldig zijn. Ze mogen slechts één keer per jaar het land inreizen. Ook mogen nieuwe buitenlandse missionarissen alleen de plaats innemen van vertrekkende missionarissen. De afgifte van visa verloopt veelal langzaam en moeizaam.¹⁵¹

Moslims die zich bekeerd hebben tot het Christelijk geloof krijgen in de regel te maken met ernstige discriminatie, zowel maatschappelijk als van de zijde van de

¹⁴⁷ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*.

¹⁴⁸ Zie ook paragraaf 2.7.

¹⁴⁹ <http://www.amnesty.org/en/news/pakistan-upholding-blasphemy-death-sentence-against-christian-woman-grave-injustice-2014-10-16>. Kamervragen van 17 oktober 2014 met antwoorden van 30 oktober 2014: <http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2014D39084&did=2014D39084> en een vertrouwelijke bron.

¹⁵⁰ Zie ook paragraaf 2.8.

¹⁵¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

overheid. Hun positie zou veel moeilijker zijn dan die van 'geboren-Christenen'. Er is in theorie voor tot het Christendom bekeerde personen een vestigingsalternatief in Pakistan gelet op de aanwezigheid van Christelijke gemeenschappen in stedelijke centra als Rawalpindi en in Punjab en Sindh. Maar in de praktijk hangt dat van de situatie af. Zo zal dit niet het geval zijn bij blasfemiezaken.¹⁵²

Volgens bronnen lopen moslims die zich bekeerd hebben tot het Christelijk geloof op zijn minst het risico slachtoffer te worden van discriminatie, bedreigingen en geweld door de moslimfamilie of moslimomgeving. Volgens de Sharia zijn ex-moslims door hun bekering een *murtad* (afvallige die de doodstraf verdient) geworden. Religieuze leiders vaardigen soms ook fatwa's uit waarin wordt opgeroepen tot het vermoorden van bekeerde moslims. Ook NGO's berichten dat bekeerde Christenen vaak extra kwetsbaar zijn, waarbij politie en lokale autoriteiten de kant kiezen van degenen die geweld tegen hen gebruiken. Aan een bekering van een moslim tot het Christelijk geloof wordt in de regel weinig ruchtbaarheid gegeven om maatschappelijk gevolgen te voorkomen. In Pakistan bevindt zich in elk geval één niet-gouvernementele *shelter* bestemd voor onder meer tot het Christendom bekeerde personen.¹⁵³

4.6 Geweld tegen Christenen

Volgens een bron¹⁵⁴ is er geen sprake van stelselmatige vervolging (*persecution*) van Christenen in Pakistan. Christenen mogen nog steeds kerken bouwen en bijbels drukken. Wel zijn er veel incidenten en verschilt de situatie per provincie.

In Karachi behoren de Christenen vooral tot de middenklasse. Veel Christenen stammen af van families uit Goa in India en houden zich bezig met de handel. Deze Christenen proberen vreedzaam samen te leven met hun moslimburen, maar er komen wel interreligieuze spanningen voor.

In Hyderabad (provincie Sindh) zijn meer problemen, die voornamelijk hun oorzaak vinden in het feodale systeem. Christenen behoren daar tot de lagere klassen en zijn de facto lijfeigenen van hun landheren (er zijn ook moslims en hindoes die de facto lijfeigenen zijn). De landheren kunnen daarom met ze doen wat ze willen. In deze regio komen gedwongen bekeringen voor.

De meeste problemen voor Christenen komen voor in de provincie Punjab. Daar zijn ze ook de grootste minderheid. In Sindh zijn dat de hindoes. De problemen hier zijn vooral sociaaleconomisch. Christenen behoren tot de *sweeper* klasse (de gangbare uitdrukking voor de laagste sociale klasse; niet noodzakelijk belast met veegwerkzaamheden¹⁵⁵), vergelijkbaar met de onaanraakbaren in India. Blasfemiezaken tegen Christenen komen vooral in Punjab voor.¹⁵⁶

Een toenemend aantal Christelijke gezinnen zoekt asiel in Thailand, Maleisië en Sri Lanka. De gerenommeerde krant Dawn signaleert een trend dat asielzoekers uit Pakistan minder om politieke en steeds vaker om religieuze redenen hun toevlucht in het buitenland zoeken.¹⁵⁷

¹⁵² Vertrouwelijke bron.

¹⁵³ Human Rights Commission of Pakistan (HRCP), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 27 mei 2014); United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

¹⁵⁴ Vertrouwelijke bron.

¹⁵⁵ Bhangi, Bhangi Toop and Christians in Pakistan. Lets restore Christian pride in Pakistan. By Dr. Adil Ghour via <http://www.pakistanchristianpost.com/viewarticles.php?editorialid=264>

¹⁵⁶ Vertrouwelijke bron.

¹⁵⁷ Vertrouwelijke bron.

In september 2013 vond de grootste aanslag op de Christelijke gemeenschap in de geschiedenis van Pakistan plaats. Zelfmoordterroristen van de Pakistaanse Taliban vielen toen de *All Saints Church* in Peshawar aan, waarbij honderd doden vielen. In maart en april 2013 vielen twee grote menigten Christelijke dorpen in de provincie Punjab aan, waarbij meer dan honderd huizen werden verwoest.¹⁵⁸

In augustus 2013 werd de aanklacht ingetrokken tegen een islamitische geestelijke wegens het manipuleren van bewijs in een blasfemiezaak tegen een geestelijk gehandicapt Christelijk meisje in 2012.¹⁵⁹ Verder melden het *Centre for Legal Assistance and Settlement* en andere mensenrechtenorganisaties nog steeds nieuwe gevallen van ontvoeringen en gedwongen bekeringen. Zo werd in januari 2014 een veertienjarig Christelijk meisje ontvoerd en gedwongen zich te bekeren en te trouwen.¹⁶⁰

Volgens verschillende bronnen verkeren Christenen die werkzaam zijn als *bonded labourer* en Christelijke vrouwen en meisjes vanwege marginalisering en armoede in een extra kwetsbare positie. Christelijke dwangarbeiders kunnen naar verluidt slachtoffer worden van discriminatie, kidnapping, mishandeling, marteling of moord. Zo werd begin november 2014 een Christelijk echtpaar door een menigte mishandeld en levend verbrand in de steenoven waar zij werkten na valse beschuldigingen van blasfemie door hun werkgever.¹⁶¹ Christelijke vrouwen en meisjes lopen risico slachtoffer te worden van discriminatie, verkrachting, geweld, kidnapping en gedwongen huwelijk. De Pakistaanse autoriteiten bieden hiertegen weinig bescherming.¹⁶²

4.7 Terugkeer

Zie hiervoor paragraaf 2.9.

¹⁵⁸ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁵⁹ In augustus 2012 werd in Islamabad een minderjarig Christelijk meisje, Rimsha Masih, van vermoedelijk veertien jaar en verstandelijk beperkt, gearresteerd op beschuldiging van het verbranden van enkele pagina's van de koran. Als gevolg van bedreigingen ontvluchtten daarna ongeveer vierhonderd Christelijke families hun woongebied.

¹⁶⁰ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁶¹ <https://www.opendoors.nl/vervolgdeChristenen/nieuws/2014/november/echtpaar-vermoord/>

¹⁶² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; Human Rights Commission of Pakistan (HRC), *State of Human Rights in 2013*; <http://www.claas.org.uk/> (geraadpleegd op 27 mei 2014); United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

5 Wetgeving, controlerende instanties en documenten

5.1 Juridische context

Staatsinrichting

Pakistan is een federale islamitische republiek. Het land is onderverdeeld in vier provincies (Baluchistan; Khyber-Pakhtunkhwa, voorheen bekend als *North-West Frontier Province*¹⁶³; Punjab en Sindh), de *Federally Administered Tribal Areas* en het *Islamabad Capital Territory*.

Uitvoerende macht

De uitvoerende macht ligt bij de president, die gekozen wordt door een kiescollege dat bestaat uit de leden van de Senaat, de Nationale Vergadering en de Provinciale Staten, voor een termijn van vijf jaar. Sinds 8 september 2013 is Mamnoon Hussain president van Pakistan.¹⁶⁴

De premier wordt gekozen door de leden van de Nationale Vergadering. Het kabinet van ministers wordt door de president benoemd, nadat de premier zijn advies hierover heeft uitgebracht.¹⁶⁵ Het ambt van president, premier, gouverneur en eerste minister van de provincie is voorbehouden aan moslims.¹⁶⁶ In de afgelopen jaren werd de macht van de president ingeperkt door een aantal grondwetswijzigingen (zie paragraaf 5.3).

Wetgevende macht

Het Pakistaanse parlement (*Majlis-e-Shoora*) bestaat uit twee kamers. De Senaat telt 104 leden, die indirect gekozen worden door leden van de Provinciale Staten en vertegenwoordigers van de *Federally Administered Tribal Areas* en van het *Islamabad Capital Territory*. De zittingstermijn in het Senaat is zes jaar. Na drie jaar wordt telkens de helft van de leden gekozen.

De Nationale Vergadering telt 342 leden, van wie er 272 direct gekozen worden.

Rechterlijke macht

Het Pakistaanse juridische systeem is gebaseerd op Brits gewoonterecht, maar kent ook voorzieningen die gebaseerd zijn op de islam. Naast reguliere rechtbanken kent Pakistan ook een Federaal Islamitische Hof (*Federal Islamic Court*), ook wel bekend als het Federale Sharia Hof (*Federal Shariat Court*). Dit Federaal Islamitisch Hof heeft onder meer tot taak er op toe te zien dat wetgeving in overeenstemming is met de geboden uit de koran en de *soenna* en dient als hof van beroep in *hudood*-zaken.¹⁶⁷ Zie paragraaf 5.7 voor uitleg over de *hudood*-wetgeving.

De hoogste gerechtelijke instantie is het Hooggerechtshof (*Supreme Court*). De *Shariat Appellate Bench* van het Hooggerechtshof fungeert als hoogste beroepsinstantie in *hudood*-zaken.¹⁶⁸ De afgelopen jaren werd de positie van de

¹⁶³ De naam van de *North-West Frontier Province* werd in april 2010 gewijzigd in Khyber-Pakhtunkhwa (*18th Amendment to the Constitution*).

¹⁶⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹⁶⁵ CIA, *World Fact Book Pakistan* (geraadpleegd op 28 april 2014).

¹⁶⁶ ICG, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008.

¹⁶⁷ Het gaat hier om bestraffing van overtredingen van het islamitisch recht, waaronder *zina* (seks buiten het huwelijk), *qadhif* (valse beschuldiging van *zina*), diefstal en het drinken van alcohol. Zie: <http://www.federalshariatcourt.gov.pk>

¹⁶⁸ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

rechterlijke macht versterkt door een aantal grondwetswijzigingen (zie paragraaf 5.3).

De *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) vallen onder een apart rechtssysteem, de *Frontier Crimes Regulation* (FCR), dat tribale leiders toestaat om op basis van de Sharia en tribale gebruiken recht te spreken, ook over religieuze minderheden. De FCR wordt sterk bekritiseerd vanwege haar strikte bepalingen. In augustus 2011 wijzigde president Zardari door middel van een amendement onderdelen van de FCR.¹⁶⁹

In delen van de *Provincially Administrated Tribal Areas* (PATA) in de provincie Khyber-Pakhtunkhwa (voorheen WFP) is sinds 2009 de *Nizam-e-Adl Regulation* van toepassing. Dit aparte islamitische rechtssysteem geldt ook voor religieuze minderheden.

5.2 Parlementaire vertegenwoordiging van religieuze minderheden

In de Senaat zijn vier zetels gereserveerd voor religieuze minderheden, één voor elke provincie. De Nationale Vergadering telt 342 leden, van wie er 272 direct gekozen worden. Minderheden kunnen via de algemene kieslijst hun stem uitbrengen. Van de overige zeventig zetels zijn er tien gereserveerd voor alle door de wet erkende religieuze minderheden, die door hun politieke partij worden benoemd naar rato van het aantal gewonnen zetels.¹⁷⁰ Alleen Ahmadi's hebben een separate kieslijst, maar Ahmadi's boycotten de verkiezingen massaal omdat zij zichzelf als moslim en niet als religieuze minderheid beschouwen.¹⁷¹

De parlementszetels voor religieuze minderheden worden op grond van de verkiezingsuitslag naar evenredigheid toegewezen aan de politieke partijen. Vanwege dit quotumsysteem zijn slechts weinig niet-moslims actief in de grote politieke partijen.¹⁷²

Ook in de vier provinciale parlementen, in de *zilas* (districten), *tehsils* (districts-eenheden) en *union councils* (lokale raden) zijn zetels voor religieuze minderheden gereserveerd. Van de 728 zetels in de provinciale parlementen zijn 23 zetels voor religieuze minderheden gereserveerd. Het gaat om drie zetels in Baluchistan, drie in Khyber-Pakhtunkhwa, acht in Punjab en negen in Sindh. In de *zilas*, *tehsils* en *union councils* is voor religieuze minderheden minimaal één zetel gereserveerd.¹⁷³

Enkele minderhedenvertegenwoordigers hebben een voorstel voor grondwetswijziging ingediend om het aantal gereserveerde zetels in het parlement uit te breiden van tien naar vijftien. Ook het aantal zetels in de provinciale parlementen zou moeten worden uitgebreid. Voor deze grondwetswijziging is een twee derde meerderheid nodig. Het is nog onduidelijk of die er komt.¹⁷⁴

¹⁶⁹ Belangrijke wijzigingen waren het laten vervallen van de collectieve bestraffing van individuele misdrijven, het versterken van de rechten van verdachten, het beperken van de (willekeurige) macht van politieke vertegenwoordigers en het toekennen van het recht aan burgers om beslissingen van politieke vertegenwoordigers bij de rechtbank aan te vechten. Zie: United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹⁷⁰ Vertrouwelijke bron.

¹⁷¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹⁷² Freedom House, *Freedom in the World 2013: Pakistan*.

¹⁷³ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹⁷⁴ <http://www.dawn.com/news/1083494/bills-to-increase-minority-seats-tabled>; en een vertrouwelijke bron.

5.3 Grondwet

Sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw hebben wijzigingen van grondwet en overige wetgeving onder invloed van toenemend religieus fundamentalisme in Pakistan geleid tot een verzwakking van de (grond)wettelijke bescherming van religieuze minderheden.

De grondwet heeft in de afgelopen jaren een aantal wijzigingen ondergaan. Een belangrijke wijziging was het *18th Amendment to the Constitution* van april 2010. Dit amendement regelde onder meer een inperking van de presidentiële bevoegdheden, het recht op onderwijs, het recht op informatie en stelde quota voor de parlementaire vertegenwoordiging van minderheidsgroepen vast. Ook werd door dit amendement een groot aantal federale bevoegdheden naar provinciaal niveau overgeheveld, waaronder bevoegdheden op het gebied van minderhedenbeleid. Het *19th Amendment to the Constitution* uit datzelfde jaar versterkte de rol van de rechterlijke macht bij benoemingen van hogere rechtshoven.

De Pakistaanse grondwet bevat verschillende artikelen, die in de context van dit thematisch ambtsbericht van belang zijn. Zo garandeert artikel 20 de vrijheid van godsdienst en is in artikel 26 het verbod op discriminatie op grond van ras of geloof vastgelegd. De grondwet bevat echter ook de bepaling dat alle wetgeving in overeenstemming dient te zijn met de staatsreligie, de islam.¹⁷⁵ Ook bevat de grondwet sinds 1974 een bepaling die stelt dat degenen die niet geloven dat Mohammed de laatste profeet is, tot niet-moslims worden verklaard. Deze bepaling is specifiek tegen de Ahmadi-gemeenschap gericht (zie paragraaf 5.5).¹⁷⁶

5.4 Artikelen uit de Pakistan Penal Code

Chapter XV of offences relating to religion

Artikel 295: Injuring or defiling place of worship, with intent to insult the religion of any class

Whoever, destroys, damages or defiles any place of worship, or any object held sacred by any class of persons with the intention of thereby insulting the religion of any class of persons or with the knowledge that any class of persons is likely to consider such destruction, damage or defilement as an insult to their religion, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.

Article 295-A: Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting its religion or religious beliefs

Whoever, with deliberate and malicious intention of outraging the religious feelings of any class of the citizens of Pakistan, by words, either spoken or written or by visible representations, insults or attempts to insult the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to [ten] years, or with fine or with both.

Article 295-B: Defiling, etc. of copy of Holy Qur'an

¹⁷⁵ De enige uitzondering hierop zijn de *personal laws* voor niet-moslim groepen. Zie Artikel 227 (3) van de grondwet.

¹⁷⁶ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

Whoever wilfully defies damages or desecrates a copy of the Holy Qur'an or of an extract there from or uses it in any derogatory manner or for any unlawful purpose shall be punishable with imprisonment for life.

Article 295-C: Use of derogatory remark etc., in respect of the Holy Prophet

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo, or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him) shall be punished with death, or imprisonment for life, and shall also be liable to fine.

Article 298: Uttering words, etc. with deliberate intent to wound religious feelings

Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person utters any word or makes any sound in the hearing of that person or makes any gesture in the sight of that person or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

Article 298-A: Use of derogatory remarks, etc. in respect of holy personages

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of any wife (*Ummul Mumineen*), or members of the family (*Ahle-bait*), of that Holy Prophet (Peace Be Upon Him), or any of the righteous Caliphs (*Khulafae-Raashideen*), or companions (*Sahaaba*) of the Holy Prophet (Peace Be Upon Him) shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, or with fine, or with both.

Article 298-B: Misuse of epithets, descriptions and titles etc., reserved for certain holy personages or places

(1) Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken or written, or by visible representation

(a) refers to, or addresses, any person, other than a Caliph or companion of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as 'Ameer-ul-Mumineen', 'Khalifat-ul-Mumineen', 'Khalifat-ul-Muslimeen', 'Sahaabi' or 'Razi Allah Anhq';

(b) refers to, or addresses, any person, other than a wife of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as Ummul-Mumineen;

(c) refers to, or addresses, any person, other than a member of the family (Ahle-bait) of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as Ahle-bait; or

(d) refers to, or names, or calls, his place of worship as Masjid, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, and shall also be liable to fine.

(2) Any person of the Qadiani group or Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken, or written, or by visible representation, refers to the mode or form of call to prayers followed by his faith as 'Azan' or recites Azan as used by the Muslims, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.

Article 298-C: Person of Qadiani group, etc., calling himself a Muslim or preaching or propagating his faith

Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name), who, directly or indirectly, poses himself as a Muslims, or calls, or refers to, his faith as Islam, or preaches or propagates his faith, or invites other to accept his faith, by words, either spoken, or written, or by visible

representations, or in any manner whatsoever outrages the religious feelings of Muslims shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.

5.5 Blasfemiebepalingen in het Wetboek van Strafrecht ¹⁷⁷

Het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht (*Pakistan Penal Code*) bevat onder meer bepalingen gericht op bescherming van religieuze overtuigingen zoals die in Pakistan beleden worden. Artikelen 295, 295-A en 298 stellen het moedwillig schade berokkenen aan religieuze objecten van anderen en het opzettelijk of kwaadwillend beledigen van de religieuze gevoelens van anderen strafbaar. Voor deze delicten geldt een maximale gevangenisstraf van respectievelijk twee, tien en één jaar. Zie paragraaf 5.4.

Deze artikelen waren oorspronkelijk bedoeld om bescherming te bieden aan alle in Pakistan voorkomende religies. Onder president Zia-ul-Haq, die een vergaande islamiseringscampagne voerde tijdens zijn bewind, zijn amendementen ingevoerd die de oorspronkelijke strekking van deze artikelen gewijzigd hebben. De amendementen waren er vooral op gericht wetgeving te introduceren die uitsluitend bescherming biedt aan de islam en gericht is tegen andere religies.¹⁷⁸

In artikel 295-B wordt besmeuring, beschadiging of ontheiliging van de Koran strafbaar gesteld. Hiervoor geldt een maximale gevangenisstraf van levenslang. Personen die zich hieraan schuldig gemaakt zouden hebben, kunnen zonder arrestatiebevel gearresteerd worden.¹⁷⁹

Artikel 295-C stelt het beledigen van de profeet Mohammed strafbaar. Hierop staat de doodstraf of een levenslange gevangenisstraf. Volgens een uitspraak van het *Federal Sharia Court* uit 1991 dient een overtreding van dit artikel in alle gevallen met de doodstraf te worden bestraft. In september 2013 adviseerde de *Council of Islamic Ideology* tegen aanpassing van de blasfemie bepalingen, met als argument dat misbruik bestreden kan worden met behulp van andere artikelen uit het strafrecht. In december 2013 bevestigde het *Federal Sharia Court* nog eens dat de doodstraf de enige juiste straf voor blasfemie is. Hoewel verschillende personen op grond van dit artikel ter dood zijn veroordeeld, is dit vonnis in blasfemiezaken tot op heden niet uitgevoerd.¹⁸⁰

Op grond van artikel 298-A wordt belediging van de vrouwen of de familieleden van de profeet Mohammed, de kaliefs en de metgezellen van de profeet Mohammed bestraft met maximaal drie jaar gevangenisstraf. Zie paragraaf 5.4.

De wetsartikelen over blasfemie staan op gespannen voet met internationale mensenrechtenverdragen. Volgens bronnen maken de vage bewoording van deze artikelen, de minimale bewijslast en het ontbreken van sancties op valse beschuldigingen, misbruik op grote schaal mogelijk. Soms zitten er *moellahs* (islamitische geestelijke) of religieuze extremisten achter de blasfemiebeschuldigingen en wordt aangifte gedaan om religieuze minderheden te

¹⁷⁷ Onder blasfemie wordt verstaan godslastering, ofwel lasterlijk spreken over God of het heilige.

¹⁷⁸ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁷⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

¹⁸⁰ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2014: Pakistan*.

intimideren. In veel andere gevallen gaat het om individuen die een persoonlijk of zakelijk conflict met betrokkene uitvechten en deze persoon vervolgens wegens blasfemie aanklagen.¹⁸¹

Religieuze minderheden, vooral Ahmadi's en Christenen, zijn in dit verband extra kwetsbaar (zie hoofdstuk 2 en 3). De Pakistaanse regering staat onder druk van kleine, maar invloedrijke conservatieve islamitische groeperingen om de blasfemiebepalingen ongewijzigd in stand te houden. Buitenlandse kritiek op de wetgeving wordt door deze groepen gezien als ongewenste inmenging in de soevereine aangelegenheden van Pakistan en een aanval op de islam.¹⁸²

In 2010 was er binnen de regering steun voor oproepen uit de samenleving om de blasfemiebepalingen te hervormen en gaf president Zardari aan minister Bhatti voor Minderheden de opdracht een *high-level committee* te vormen om voorstellen te doen tot herziening van de blasfemiebepalingen. Ook nam in 2010 een aantal parlementsleden het initiatief voor de *Blasphemy Laws Amendment Bill*, waarin voorstellen werden gedaan tot aanpassing van de artikelen 295 en 298 van de *Pakistan Penal Code*. De voorstellen omvatten onder meer het afschaffen van de doodstraf voor het overtreden van de blasfemiebepalingen en het strafbaar stellen van valse beschuldigingen. Verder sprak de regeringsadviesraad *Council of Islamic Ideology* zich in 2010 uit voor een (procedurele) herziening van de blasfemiebepalingen.

Eind 2010 veranderde de situatie echter. In november 2010 werd Asia Bibi als eerste Christelijke vrouw wegens blasfemie tot de doodstraf veroordeeld (zie hoofdstuk 3). Deze veroordeling trok internationale aandacht en veroorzaakte veel commotie in Pakistan. Er volgden gewelddadige protesten door radicale islamitische groeperingen.

In januari 2011 werd de gouverneur van Punjab, Salman Taseer, vermoord wegens zijn kritiek op de blasfemiebepalingen. De regering haalde bakzeil en de door minister Bhatti ingestelde commissie ter herziening van de blasfemiewetgeving werd ontbonden.

In maart 2011 werd ook minister Bhatti door leden van de radicale *Tehrik-i-Taliban Pakistan* (TTP) vermoord wegens zijn kritiek op de blasfemiebepalingen. Ook parlementariër Sherry Rehman ontving (doods)bedreigingen uit radicaal islamitische hoek en zij werd onder druk gezet om de *Blasphemy Laws Amendment Bill* in te trekken. Sindsdien heeft de regering herhaaldelijk verklaard geen plannen meer te hebben de blasfemiebepalingen te wijzigen.¹⁸³

5.6 Wetgeving gericht tegen Ahmadi's

Sinds 1974 worden leden van de Ahmadi-groepering volgens de Pakistaanse grondwet niet langer als moslims beschouwd. In 1984 werden de artikelen 298-B en 298-C aan het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht toegevoegd, die de religieuze

¹⁸¹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*; U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁸² U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014; United States Department of State, *Pakistan 2012 International Religious Freedom Report*.

¹⁸³ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

vrijheid van Ahmadi's verder inperkten. Deze zogenoemde anti-Ahmadi bepalingen verbieden een groot aantal religieuze praktijken van Ahmadi's.

Op grond van artikel 298-B is het een Ahmadi verboden bepaalde personen aan te spreken of aan te duiden met bepaalde islamitische titels, is het een Ahmadi niet toegestaan de oproep tot zijn gebed te betitelen als *Azan* (de islamitische benaming voor een dergelijke oproep), alsmede een Ahmadi-gebedshuis een *Masjid* (moskee) te noemen. Op grond van artikel 298-C is het een Ahmadi onder meer verboden zich een moslim te noemen, zijn geloof als *Islam* te betitelen en zijn geloof te prediken of te verspreiden. Een Ahmadi kan hiervoor bestraft worden met een maximale gevangenisstraf van drie jaar en een geldboete. Zie paragraaf 5.4.

In de verslagperiode werden tientallen Ahmadi's opgepakt op beschuldiging van het overtreden van artikel 298-B of 298-C. Vooral de lagere rechtbanken stonden onder grote druk Ahmadi's te veroordelen, ook als er geen bewijs voorhanden was.¹⁸⁴ Zie hoofdstuk 2.

5.7 Hudood-wetgeving

In 1979 voerde president Zia-ul-Haq de zogeheten *Hudood Ordinances* in, die op de Koran gebaseerde bestraffingen van overtredingen van de Sharia, waaronder *zina* (seks buiten het huwelijk), *qadhif* (valse beschuldiging van *zina*), diefstal en het drinken van alcohol, bevatten. Door middel van het Achtste Amendement uit 1985 werd *hudood*-wetgeving onderdeel van de Pakistaanse grondwet. De *hudood*-wetgeving geldt zowel voor moslims als niet-moslims. Niet-moslims zijn in dit opzicht extra kwetsbaar omdat volgens de interpretatie van de Koran een niet-moslim niet tegen een moslim kan getuigen.¹⁸⁵

De *hudood*-wetgeving maakte het bijzonder lastig en zelfs gevaarlijk voor vrouwen om aangifte te doen van verkrachting, aangezien zij van *zina* beschuldigd konden worden. Op *zina* staat voor getrouwde moslims de doodstraf, voor niet-moslims en moslims die niet getrouwd waren maximaal honderd zweepslagen. Deze straffen zijn voor zover bekend nooit uitgevoerd. Personen die op basis van de *hudood*-wetgeving zijn opgepakt werden in de regel tot boetes of gevangenisstraffen veroordeeld.

In december 2006 werd de *Women 's Protection Bill* van kracht, die onder meer verkrachting formeel uit het domein van de *hudood*-wetgeving haalde en in het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht onderbracht.¹⁸⁶

De onderdelen van de *hudood*-wetgeving die na 2006 van kracht bleven, zoals bepalingen die gokken verbieden en het gebruik van alcohol strafbaar stellen, worden sindsdien door gewone strafrechtbanken behandeld. In december 2010 verklaarde de *Federal Shariat Court* echter bepaalde onderdelen van de *Women's Protection Bill* strijdig met de islam en de grondwet. De *Federal Shariat Court* eiste onder meer dat verkrachting weer in de *hudood*-wetgeving zou worden opgenomen evenals een uitbreiding van de jurisdictie van de *Federal Shariat Court*. De federale regering is tegen deze uitspraak in beroep gegaan bij het Hooggerechtshof.¹⁸⁷

¹⁸⁴ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*; <https://www.persecutionofahmadis.org/> (geraadpleegd op 2 mei 2014).

¹⁸⁵ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports 2013 en 2014: Pakistan*.

¹⁸⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2013*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹⁸⁷ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2013*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

5.8 Hisba-wetgeving

Zoals vermeld in voorgaande ambtsberichten, werd in 2005/2006 islamitische *hisba*-wetgeving door het provinciale parlement van Khyber-Pakhtunkhwa goedgekeurd. De *hisba*-wetgeving was gericht op invoering van de Sharia en voorzag onder meer in toezicht op de naleving van de islamitische waarden. In december 2006 instrueerde het Hooggerechtshof de gouverneur van Khyber-Pakhtunkhwa om het wetsvoorstel niet te ondertekenen, totdat het Hooggerechtshof uitspraak had gedaan. In 2007 verklaarde het Hooggerechtshof dat de voorgestelde *hisba*-wetgeving in strijd was met de grondwet.

Hiermee was invoering van *hisba*-wetgeving in Khyber-Pakhtunkhwa niet meer aan de orde. Wel kwam de provinciale regering van Khyber-Pakhtunkhwa in februari 2009 met de radicale groepering *Tehrik-e-Nifaz-e-Shariat-e-Mohammadi* (TNSM) overeen dat in de Swat-vallei en omliggende gebieden islamitische wetgeving, de *Nizam-e-Adl Regulation* (NAR), zou worden ingevoerd. Dit parallelle rechtssysteem sluit de toepassing van veel nationale wetgeving uit, waaronder wetgeving die aan vrouwen bescherming biedt. Sinds de militaire operatie van het Pakistaanse leger in de Swat-vallei is deze wetgeving echter niet meer van toepassing.

5.9 Regelgeving ten aanzien van het huwelijk

De *Muslim Family Laws Ordinance* uit 1961 bepaalt dat in Pakistan moslimmannen vanaf achttien jaar en moslimvrouwen vanaf zestien jaar kunnen trouwen. Moslimmannen kunnen op basis van deze wet ook met vrouwen trouwen die de Christelijke of joodse religie belijden. Moslimvrouwen kunnen echter niet met Christelijke of joodse mannen trouwen, tenzij de man zich tot de islam bekeert. Polygame huwelijken voor moslimmannen zijn toegestaan. Een moslimman kan maximaal vier vrouwen trouwen.¹⁸⁸ Als een niet-moslimvrouw zich bekeert tot de islam, wordt haar eerder gesloten niet-islamitische huwelijk feitelijk als ontbonden beschouwd.¹⁸⁹

Christenen kunnen trouwen op basis van de *Indian Christian Marriage Act XV* uit 1872.¹⁹⁰ In de praktijk blijkt het echter voor niet-moslims meestal niet mogelijk om een huwelijk te laten registreren in de NADRA (gemeentelijke basis administratie) omdat ambtenaren van de burgerlijke stand er vaak niet van op de hoogte zijn dat een huwelijksakte tussen twee Christenen in Pakistan rechtsgeldig is.¹⁹¹

Als gevolg van een grondwetswijziging in 1974 waarbij Ahmadi's tot niet-moslim werden verklaard kunnen zij niet trouwen op grond van de *Muslim Family Laws Ordinance*. Evenmin kunnen zij trouwen op grond van de *Special Marriage Act 1872*. Om die reden hebben de Ahmadi's hun eigen regelgeving uitgevaardigd die wordt aangeduid als de *Fiqah Ahmadiyya*. Deze is echter nooit officieel erkend in het Pakistaanse recht. De Ahmadi-administratie in Rabwah is evenmin door enige Pakistaanse regelgeving bevoegd verklaard om huwelijksakten af te geven, maar

¹⁸⁸ <http://pakistan.nlembassy.org/services/consular-services/legalisation-of-documents/landeninformatie> (geraadpleegd op 6 mei 2014).

¹⁸⁹ United States Department of State, *Pakistan 2013 International Religious Freedom Report*.

¹⁹⁰ <http://pakistan.nlembassy.org/services/consular-services/legalisation-of-documents/landeninformatie> (geraadpleegd op 6 mei 2014).

¹⁹¹ Vertrouwelijke bron.

doet dit wel. Ondanks de niet-officiële status van deze huwelijksakten worden deze akten toch voor legalisatie door het Pakistaanse ministerie van Buitenlandse Zaken geaccepteerd.¹⁹²

5.10 Toezicht van overheidswege

In 1979 werd de *Law and Justice Commission*, een instituut van de federale overheid, opgericht. De commissie staat onder leiding van de Pakistaanse opperrechter en telt daarnaast nog twaalf andere leden uit de top van de rechterlijke macht en het openbaar bestuur. De commissie heeft diverse taken, waaronder het voorbereiden en inwerking stellen van projecten die de toegang tot rechtshulp en de bescherming van de mensenrechten moeten verbeteren. Een andere taak is het doen van voorstellen voor wetwijzigingen.¹⁹³

De *Senate and National Assembly Standing Committees on Law, Justice, Minorities and Human Rights* hielden in de verslagperiode hoorzittingen over verschillende onderwerpen, waaronder misbruik van de blasfemiewetgeving. De aanbevelingen van deze commissies bleven echter in de regel in lijn met het regeringsbeleid.¹⁹⁴

Op 4 mei 2012 nam het Pakistaanse parlement de *National Human Rights Commission Act* aan. Een onafhankelijke nationale mensenrechtencommissie zal gaan toezien op de mensenrechtensituatie in Pakistan, mensenrechtenschendingen gaan onderzoeken en aanbevelingen doen aan de regering op het gebied van mensenrechten. Er is echter ook kritiek op deze wet. Zo is volgens *Human Rights Watch* de beoogde nationale mensenrechtencommissie niet gemachtigd om onderzoek te verrichten naar mensenrechtenschendingen die zouden zijn gepleegd door leden van het leger of de veiligheidsdiensten. Tot op heden zijn geen commissarissen benoemd.¹⁹⁵

In 2012 werd een nieuwe *National Commission for Minorities* opgericht. Deze commissie zal wetgeving en beleid gaan beoordelen op discriminatie, beschuldigingen van misbruik onderzoeken, aanbevelingen doen om religieuze minderheden volwaardig onderdeel te laten zijn van de samenleving en zich inzetten voor de bescherming van religieuze plaatsen. Er bestond eerder ook al een *Commission for Minorities* maar die was naar verluidt niet autonoom en niet onafhankelijk.¹⁹⁶

In juli 2000 werd de *National Commission on the Status of Women* opgericht die tot taak heeft overheidsbeleid, programma's, concept wet- en regelgeving door middel van aanbevelingen aan te vullen ter bevordering van vrouwenrechten en gelijkheid. Het is het eerstelijns overheidsaanspreekpunt voor NGO's en belangengroeperingen op het gebied van vrouwenrechten. De commissie ziet haar werk gesteund door de uitspraak van het Pakistaanse hooggerechtshof van 19 juni 2014.¹⁹⁷

5.11 Aanvraag van documenten

¹⁹² <http://pakistan.nlembassy.org/services/consular-services/legalisation-of-documents/landeninformatie> (geraadpleegd op 6 mei 2014).

¹⁹³ Zie <http://www.liqp.gov.pk/> (geraadpleegd op 6 mei 2014).

¹⁹⁴ United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹⁹⁵ Vertrouwelijke bron.

¹⁹⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2013*; United States Department of State, *Pakistan 2013 Human Rights Report*, 27 februari 2014.

¹⁹⁷ www.ncsw.gov.pk/; uitspraak Supreme Court of Pakistan SMC No. 1/2014, van 19 juni 2014.

Ahmadi's en Christenen kunnen identiteits- en nationaliteitsdocumenten vrijelijk aanvragen. Wel moeten ze bij het aanvragen van een paspoort of identiteitskaart hun religie aangeven. Moslims moeten daarbij een verklaring ondertekenen dat Mohammed de laatste profeet was, dat de stichter van het Ahmadi-geloof een bedrieger was en dat zijn volgelingen geen moslims zijn.

Dit brengt Ahmadi's in gewetensnood, want zij beschouwen zichzelf als moslim, maar geloven niet dat Mohammed de laatste profeet was. Ahmadi's die ervoor kiezen deze verklaring te ondertekenen, kunnen beschuldigd worden van valsheid in geschrifte. Waarschijnlijk komt het zelden voor dat Ahmadi's de verklaring ondertekenen, ondanks dat zij die mogelijk niet religieus bindend achten. Soms is het mogelijk om tegen betaling van steekpenningen de ondertekening van een dergelijke verklaring te omzeilen. Vermelding van de religie op het paspoort bij de annotatie sectie is optioneel (niet verplicht). De keuze berust bij de aanvrager.

Bij het aanvragen van een identiteitskaart moet altijd de religie worden aangegeven. De religie wordt evenwel niet vermeld op identiteitskaarten. Daarbij geldt de in de vorige alinea vermelde gewetensnood voor Ahmadi's. In Pakistan is het verplicht om vanaf de leeftijd van achttien jaar een identiteitskaart (*Computerized National Identity Card*) aan te vragen.¹⁹⁸ Een identiteitskaart is nodig om te kunnen stemmen, een bankrekening te openen en een paspoort aan te vragen. Er bestaat in Pakistan een algemene identificatieplicht vanaf achttien jaar. Deze plicht wordt gehandhaafd. Overheidsdienaren mogen Pakistanen vragen naar hun identiteitskaart.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Kinderen onder de 18 jaar dienen te worden geregistreerd door middel van een zogenoemd formulier B.

¹⁹⁹ Vertrouwelijke bron.

6 Bijlagen

6.1 Literatuur

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Ahmadiyya Association, *Persecution of Ahmadis in Pakistan*.

(<http://www.persecutionofAhmadis.org>).

Amnesty International, *Annual Reports – Pakistan*.

Asian Human Rights Commission, *Pakistan: The State of Human Rights*.

Australian Government, Refugee Review Tribunal, *Country Advice Pakistan*.

Center for Strategic & International Studies, *Religious Movements, Militancy, and Conflict in South Asia*.

CIA, *World Factbook Pakistan*.

Congressional Research Service, *Pakistan – U.S. Relations*.

FIDH, *Situation of Human Rights Defenders*.

Freedom House, *Freedom in the World – Pakistan*.

Global Insight, *News & Analyses*.

Home Office, UK Border Agency, *Pakistan: Country of Origin Information (COI) Report*.

Human Rights Commission of Pakistan, *State of Human Rights*.

Human Rights Watch, *World Reports – Pakistan*.

Human Rights Watch: 'We are the Walking Dead': Killings of Shia Hazaras in Balochistan, Pakistan (30 juni 2014)

International Crisis Group.

Jinnah Institute.

Kamerbrieven Buitenlandse Zaken.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Landeninformatie over Legalisatie – Pakistan*.

Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples – Pakistan*.

National Commission for Justice and Peace, Human Rights Monitor.

Parliamentary Human Rights Group.

Persberichten

- Ahmadiyya Times
- Amnesty International
- BBC News
- CNN
- Compass Direct
- De Volkskrant
- Human Rights Watch
- IPS News
- IRIN
- Nederlands Dagblad
- NRC Handelsblad
- Reformatorisch Dagblad
- The Daily Dawn
- The Guardian
- The Washington Post
- Time
- Trouw

Submissions by NGO's to the United National Human Rights Council Universal *Periodic Review of Pakistan*:

- Asian Legal Resource Centre and Action by Christians against Torture France.
- British Pakistani Christian Association.
- Christian Solidarity Worldwide.
- European Centre for Law and Justice.
- Global Human Rights Defense and Human Rights Focus Pakistan.
- Human Rights First.
- Justitia et Pax e.a.
- Shirkat Gah – Women's Resource Centre e.a.
- South Asian Partnership – Pakistan e.a.

United Nations, General Assembly, Human Rights Council, *Written Statement submitted by the Jubilee Campaign, a non-governmental organization in special consultative status.*

UNHCR, *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Members of Religious Minorities from Pakistan.*

U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Reports – Pakistan.*

U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices – Pakistan.*

U.S. Department of State, *Country Reports on Terrorism – Pakistan.*

U.S. Department of State, *International Religious Freedom Reports - Pakistan.*

Websites

http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternational_AnnualReport2013_complete_en.pdf

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.html>

<http://www.claas.org.uk/>

<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2014>

<http://hrcp-web.org/hrpweb/>

<http://www.hrw.org/world-report/2013>

<https://www.immi.gov.au/media/publications/pdf/dfat-cir-pakistan.pdf>

<https://www.immi.gov.au/media/publications/pdf/dfat-tir-pakistan.pdf>

<http://www.ljcp.gov.pk/>

<http://www.cplc.org.pk>

<http://pakistan.nlembassy.org/services/consular-services/legalisation-of-documents/landeninformatie>

<https://www.opendoors.nl/vervolgdeChristenen/ranglijst-christenvervolgving/>

<https://www.opendoors.nl/vervolgdeChristenen/ranglijst-kaart/>

<https://www.persecutionofAhmadis.org/>

<http://www.rabwah.net/>

<http://en.rsf.org/press-freedom-index-2013,1054.html>

<http://aaail.org/text/questionsanswersislamAhmadiyya/differenceAhmadimuslim.shtml>

<http://www.state.gov/r/pa/ei/rls/dos/221.htm>

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper>

<http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm#wrapper>

<http://www.uscifr.gov/countries/pakistan>

[http://www.uscifr.gov/sites/default/files/resources/Pakistan%202013\(1\).pdf](http://www.uscifr.gov/sites/default/files/resources/Pakistan%202013(1).pdf)

<http://www.uscifr.gov/sites/default/files/Pakistan%202014.pdf>

<http://www.dawn.com/news/1083494/bills-to-increase-minority-seats-tabled>

6.2 Kaart van Pakistan

